

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN) Jaarverslag 2013

Datum:

Inhoudsopgave van het Jaarverslag

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	3
Verslag van het bestuur	4
1. Algemene informatie	4
2. Financiële informatie	6
3. Risicoparagraaf ten aanzien van doelstellingen, beleid en het gebruik van financiële instrumenten	10
4. Informatie over de verwachte gang van zaken	13
5. Bestuursaangelegenheden	14
6. Pensioenparagraaf	16
7. Beleggingenparagraaf	22
8. Actuariële paragraaf	26
9. Rapportage over Pension Fund Governance	27
Verslag Verantwoordingsorgaan	30
Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan	32
Jaarrekening	33
Balans per 31 december 2013	33
Staat van baten en lasten over 2013	35
Kasstroomoverzicht over 2013	36
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	37
Overige gegevens	60
Actuariële verklaring	61
Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland	61
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	62

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2013	2012	2011	2010	2009
Financiële gegevens per 31 december					
(x € 1.000)					
Beleggingen (inclusief lopende interest) ¹	128.246	117.497	98.519	94.402	79.000
Pensioenvermogen ²	128.470	117.645	98.455	94.968	80.165
Voorzieningen pensioenverplichtingen ³	103.954	105.541	95.090	78.901	62.938
Duration van de pensioenverplichtingen (jaar)	20	20	20	19	18
Premies (bijdragen) ⁴	9.056	8.356	7.485	8.495	11.042
Pensioenuitkeringen	2.142	2.220	2.304	2.440	2.406
Dekkingsgraad volgens FTK exclusief DC	124%	111%	104%	120%	127%
Dekkingsgraad volgens FTK inclusief DC	123%	111%	103%	120%	127%
Vereiste dekkingsgraad FTK exclusief DC	124%	122%	122%	127%	127%
Vereiste dekkingsgraad FTK inclusief DC	124%	122%	121%	127%	127%
Rendement vastrentend	-0,38%	15,36%	-0,54%	5,80%	14,56%
Rendement LDI	-12,89%	17,75%	50,51%	20,5%	-2,79%
Rendement zakelijke waarden	12,73%	13,71%	-8,27%	12,8%	33,42%
Totaal rendement	4,02%	13,86%	-1,02%	10,7%	21,84%
Gemiddeld totaal jaarrendement sinds 1-1-2000 ⁵	1,76%	1,59%	0,63%	0,8%	-0,16%
Aantallen per 31 december					
Actieve deelnemers	244	245	248	266	275
Houders premievrije polissen	209	201	198	185	182
Gepensioneerden	59	57	55	48	42
Indexatie (toeslag) pensioenen per 1 januari (volgend jaar)					
Alle pensioenreglementen	1,08%	0,00%	0,00%	0,00%	0,07%
Indexatie Ambitie	1,08%	2,13%	2,47%	1,35%	0,07%

¹ Exclusief de beleggingen voor rekening en risico deelnemers

² Pensioenvermogen = reserves + voorzieningen pensioenverplichtingen, excl. de voorziening voor rekening en risico deelnemers

³ Exclusief de voorziening voor rekening en risico deelnemers

⁴ Premie voor DB en DC, inclusief FVP

⁵ Op basis van samengestelde interest

Verslag van het bestuur

1. Algemene informatie

Juridische structuur

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag (dit is gewijzigd van Amsterdam naar Den Haag) is opgericht op 28-06-1999. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 34117670. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 30-01-2008. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling bouwden de werknemers een financiële aanspraak op ten behoeve van de gevolgen van ouderdom en van overlijden, voor nabestaanden.

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. De inhoud van de pensioenregeling is een invulling van de uitvoeringsovereenkomst. De inhoud van de uitvoeringsovereenkomst is het resultaat van de pensioentoezegging verwoord in de pensioenovereenkomst.

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door een externe actuaris, een onafhankelijke externe accountant, een externe administrateur, een extern bestuursbureau, een interne beleggingscommissie, een Deelnemersraad, een Verantwoordingsorgaan en (externe en interne) adviseurs. Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst; alle werkzaamheden (pensioenadministratie, -uitbetaling, vermogensbeheer, communicatie, etc.) zijn uitbesteed.

Geschillen

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 14 september 2007.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerder is BNP Paribas Investment Partners. De vermogensbeheerder is verantwoordelijk voor de selectie en timing van de transacties in de door hen beheerde portefeuilles binnen de geldende mandaten.

Administratie

De administratie van het fonds wordt uitgevoerd door AonHewitt. De administratie wordt uitgevoerd volgens de overeengekomen Service Level Agreement, waarbij tevens de kapitalen voor de premieovereenkomst zijn ondergebracht.

Adviseurs

Het pensioenfonds wordt voor actuaariaat en risicobeheersing op lange termijn ondersteund door de externe adviserende actuaris van Confident B.V.

Bestuursbureau

Met ingang van april 2012 wordt het bestuur ondersteund door een parttime bestuursbureau van Edmond Halley B.V. Doel van het bestuursbureau is het ondersteunen van het bestuur in de beleidsvorming, het monitoren van de uitvoering en overname van werkzaamheden van Quinkslag Pensioendiensten.

Het bestuur

Het bestuur is per 31 december 2013 als volgt samengesteld:

Benoemd door de werkgever:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
V. den Hertog	Voorzitter	1-7-2005	Onbepaald	Geen
J. Dorrepaal	Vice secretaris	1-12-2005	Onbepaald	Geen

Benoemd namens de werknemers:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
W. Loots	Secretaris	28-6-1999	31-7-2015	Quinkslag Pensioendiensten
J. van der Minnen	Vice voorzitter	1-9-2010	31-7-2014	Geen

De werknemers bestuursleden zijn voor een periode van 2 jaar benoemd op voordracht van de ondernemingsraad, de werkgevers bestuursleden zijn voor onbepaalde tijd benoemd op voordracht van de werkgever.

- Bestuur

Het bestuur vertegenwoordigt het pensioenfonds en draagt de (eind)verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregelingen en het daartoe behorende pensioen- en beleggingsbeleid. Het bestuur vergadert 11 keer per jaar. Besluitvorming vindt plaats in consensus.

- Statutaire doelstellingen

De plichten van de bij het pensioenfonds aangesloten onderneming staan beschreven in de uitvoeringsovereenkomst. Het fonds heeft ten doel het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere uitkeringen.

- Uitvoeringsovereenkomst

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen; verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorting, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijk indexatie. In de verschuldigde premie zijn de kosten verbonden aan de uitvoering opgenomen. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving. De premie is gedefinieerd als de kostendekkende premie (zonder demping) met een continuïteitsopslag van 30%.

Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. De overeenkomst per die datum betreft een premie-overeenkomst en wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Dit houdt in dat de werknemers niet langer pensioen opbouwen bij het pensioenfonds.

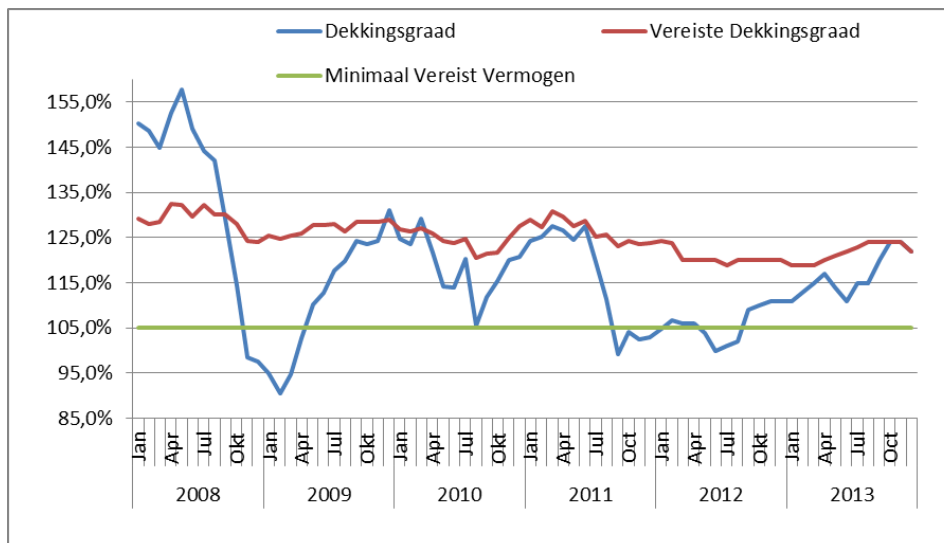
De uitvoeringsovereenkomst is in stand gebleven en zal in de loop van 2014 worden aangepast aan de nieuwe situatie. De werkgever blijft de kosten vergoeden volgens de aangepaste uitvoeringsovereenkomst.

2. Financiële informatie

Het jaar 2013 heeft in het algemeen toch een licht stijgende tendens laten zien. Het pensioenfonds begon het jaar met een dekkingsgraad van 111,5% % en bevond zich in een reservetekort.

In het najaar is het pensioenfonds enkele maanden uit reservetekort geweest. Aan het eind van het jaar was het fonds opnieuw in reservetekort. Het verschil was uiteindelijk gering.

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van de benodigde dekkingsgraad weer over de laatste jaren. Waar in 2009 en in 2010 de dekkingsgraad nog even boven de vereiste dekkingsgraad is geweest bleef deze in 2011 en 2012 er weer onder. In 2013 in oktober en november kwam de dekkingsgraad er weer boven om uiteindelijk het jaar af te sluiten net onder de vereiste dekkingsgraad. Laagste punt in 2013 was in januari met een dekkingsgraad van 110,8%, waar de vereiste dekkingsgraad op 118,8% lag.

Het totale vermogen is met een stand begin 2013 van € 117,6 miljoen gestegen naar € 128,5 miljoen eind 2013. Dit is een toename van € 10,9 miljoen, welke gelegen is in een premieoverschot van € 6,0 miljoen en een return on assets van € 4,8 miljoen. De waarde van de verplichtingen is in 2013 gedaald van € 105,5 miljoen naar € 104,0 miljoen, een daling van € 1,5 miljoen. De belangrijkste oorzaken voor deze daling liggen voornamelijk bij de DB regeling en dan in de stijging van de rente met € - 4,2 miljoen, de toename van de verplichtingen met € 2,8 miljoen, en een toename van de benodigde interest met € 0,4 miljoen.

Met een dekkingsgraad eind 2013 van 123,6% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 124,2%, bevindt het fonds zich net onder het reservetekort. Het fonds loopt hierin wel voor op het bij de DNB ingediende herstelplan, waarin werd uitgegaan van 116,2%. Het lange termijn herstelplan is nog steeds haalbaar.

Het Herstelplan

De maatregelen, zoals benoemd in het herstelplan, zijn als volgt gedefinieerd:

1. Premiebeleid

In 2013 is in overleg met de werkgever een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin de premie gedefinieerd is als de kostendeekkende premie (zonder demping) met een continuïteit opslag van 30%. Door deze methodiek, zal de premie altijd bijdragen aan herstel naar de evenwichtssituatie. Door de wijziging van de pensioenovereenkomst per 1 januari 2014 is de premie vanaf deze datum niet langer een krachtig instrument.

2. Indexatiebeleid:

Indien er sprake is van een dekkingstekort zal er niet geïndexeerd worden. Wanneer het fonds geen dekkingstekort meer heeft maar wel een reservetekort, dan zal de indexatie afhangen van een bestuursbesluit. Hierbij zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van de verwachting in het herstelplan een rol spelen.

Het bestuur heeft besloten per 1 januari 2014 een indexatie toe te passen van 1,08%, conform de ambitie. Belangrijkste motivatie hiervoor is dat er sprake is van gering reservetekort en dat het pensioenfonds ruim voorloopt op het herstelplan. Daarnaast betreft het een relatief kleine indexatie.

3. *Beleggingsbeleid:*

Het beleggingsbeleid is er op gericht om enerzijds de kans op herstel te behouden en anderzijds de risico's te beperken. Dit wordt gedaan door de beleggingen te verspreiden over 20 beleggingscategorieën. Om het renterisico te beperken is een gedeelte van het renterisico afgedekt. De mate waarin het renterisico wordt afgedekt is mede afhankelijk van de rentestand.

4. *Overige maatregelen*

Voor 2013 zijn geen overige maatregelen te melden.

De in de ABTN vastgestelde sturingsmiddelen worden zo optimaal mogelijk aangewend, zonder dat momenteel rigide maatregelen nodig zijn. Het bestuur zal zich blijven inspannen om met de vastgestelde sturingsmiddelen en het door haar gevoerde beleid een zo'n evenwichtig mogelijke belangenafweging te hanteren.

Evaluatie Herstelplan

De dekkingsgraad heeft in 2013 een stijgende trend laten zien, van 111,5% aan het begin van het jaar naar een dekkingsgraad van 123,6% einde 2013, een stijging van 12,1%. De stijging wordt vooral veroorzaakt door het doorschuiven van de opslag op de premie, de ontwikkelingen van de RTS en het beter dan verwachte beleggingsrendement.

Een aantal ontwikkelingen zijn van invloed geweest op de dekkingsgraad.

Zoals overeengekomen met de werkgever is de premie voor 2013 op basis van de kostendekkende premie met een opslag van 30% vastgesteld. De invloed van het premieverschil tussen de feitelijke premie en de actuariële premie op de dekkingsgraad was 2,4%. Hierdoor is de dekkingsgraad uiteindelijk verbeterd. Echter door het beëindigen van de regeling is de premie voor de opbouw en herverzekering met ingang van 1 januari 2014 weggefallen.

Volgens het indexatiebeleid is het aan het bestuur om te besluiten tot indexatie over te gaan indien het fonds nog in een reservetekort zit. Omdat er ultimo 2013 sprake was een klein reservetekort, het fonds ruim voorloopt op het herstelplan en er geen negatieve ontwikkelingen in het komende jaar verwacht worden, heeft het bestuur besloten om per januari 2014 een indexatie conform de ambitie van 1,08% toe te kennen.

Zoals al eerder vermeld is de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur van grote invloed geweest op de dekkingsgraad van het fonds. De ontwikkeling van de rente in 2013 heeft de dekkingsgraad met 4,6% verhoogd.

De ontwikkelingen op de markten hebben de dekkingsgraad positief beïnvloed. Het fonds heeft in 2013 een beleggingsrendement van 4,0% gehaald. Gegeven de benodigde interest van 0,4% leverde dit een stijging van de dekkingsgraad van 4,1% op.

Kosten van de pensioenuitvoering

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie een rapport gepubliceerd getiteld Aanbevelingen Uitvoeringskosten. Samengevat zijn de aanbevelingen de volgende:

- rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer
- rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen;

Bekijk deze kosten ook in relatie tot de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten en het rendement over een langere termijn.

- rapporteer gescheiden (eventueel geschatte) transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Pensioenbeheerkosten zijn:

- kosten deelnemer en gepensioneerde (kosten administratie en informatie)
- werkgeverskosten (mutaties aanlevering, premie-incasso, communicatie met werkgever)
- kosten van bestuur en financieel beheer (werkzaamheden bestuur en ambtelijk secretaris, toezicht, financieel beheer en juridische kosten)
- projectkosten

Voor het fonds komen deze kosten in 2013 op € 475.000.

In de aanbevelingen is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieven en gepensioneerden. Slapers tellen niet dus mee. Voor het fonds betekent dit een aantal van 303. Dit houdt in dat de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer € 1.567 bedragen.

Vermogensbeheerkosten zijn:

- kosten van fiduciair beheer (voor het fonds niet van toepassing)
- kosten van portefeuillebeheer (in geval van het fonds een beheer fee)
- kosten bewaarloon
- overige kosten van de beleggingsfondsen zoals accountant.

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie een aantal aanbevelingen geformuleerd voor het nader toelichten van de kosten van vermogensbeheer door pensioenfondsen. In aanvulling hierop heeft de Pensioenfederatie in 2012 en 2013 nadere uitwerkingen gepubliceerd. In navolging van deze aanbevelingen wordt hierna de opbouw van de vermogensbeheerkosten in meer detail toegelicht.

Naar opgave van de vermogensbeheerder geldt voor het fonds de volgende opstelling (kosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen):

Naam Fonds	Totale Kosten	Totale Vaste Kosten	Totale Variabele kosten
Real Estate			
PARVEST R ESTATE SEC WORLD I CAP	1,3%	1,0%	0,3%
Equity			
BNPPL1 EQUITY WORLD I CAP	1,8%	0,9%	1,0%
BNPPL1 EQUITY EUROPE I CAP	1,0%	0,8%	0,2%
BNPPL1 OBAM EQUITY WORLD I CAP	1,5%	1,0%	0,5%
PARVEST EQUITY EUROPE SMALL CAP I CAP	1,3%	1,1%	0,2%
PARWORLD TRACK EUROPE I CAP	0,3%	0,2%	0,0%
BNP PARIBAS GLB HIGH INCOME EQUITY	1,8%	1,5%	0,3%
BNP PARIBAS ASIA PAC HIGH IN FD	1,8%	1,6%	0,3%
PARWORLD TRACK PACIFIC EX JAPAN IC	0,2%	0,2%	0,0%
PARWORLD TRACK PACIF XJP-I CAP	0,2%	0,2%	0,0%
PARWORLD TRACK NORTH AMERICA IC	0,3%	0,2%	0,1%
PARWORLD-TRACK NORTH AMER-I CAP	0,3%	0,2%	0,1%
BNPPL1 EQUITY WORLD EMERGING I CAP	2,4%	1,1%	1,3%
PARVEST EQUITY WORLD EMERGING I CAP	2,4%	1,1%	1,3%
PARVEST EQTY WORLD L VOLAT I CAP	1,2%	0,7%	0,5%
BNP PAR 3 EM MRKTS HIGH INC EQ DIS	2,1%	1,1%	1,0%
AXA IM FIIS US CORP BOND AC	0,0%	0,0%	0,0%
PARWORLD TRACK JAPAN I CAP	0,2%	0,2%	0,0%
PARVEST EQTY BEST SEL EUROPE I CAP	1,2%	1,0%	0,2%
PARVEST EQUITY USA SMALL CAP I CAP USD	1,5%	1,1%	0,4%
Future on Indexes	0,0%	0,0%	0,0%
Fixed Income Funds			
BNP INSTICASH FUND EUR-IN	0,1%	0,1%	0,0%
PARVEST BOND WORLD EMERGING CAP	1,2%	0,8%	0,4%
PARVEST BOND EURO GOVERNMENT I CAP	0,5%	0,4%	0,1%
PARVEST BOND EURO CORPORATE I CAP	0,6%	0,5%	0,1%
BNPPL1 BD CORP HY EURO I CAP	1,0%	0,7%	0,3%
PARVEST EUR INFLAT LNK B-IC	0,6%	0,5%	0,1%
ALLIANZ EURO HIGH YIELD I	0,0%	0,0%	0,0%
PARVEST BOND USD I CAP	0,6%	0,5%	0,1%
STANDARD LIFE-EU CORP BOND-D	0,0%	0,0%	0,0%
INVESTEC EM MRKT LC DEBT IAG	1,3%	1,1%	0,2%
BNPP FLEXI I BOND GOV EUR RESTR I CAP	0,4%	0,4%	0,0%
PARWORLD TRACK EU INFL LNK BD I CAP	0,5%	0,5%	0,0%
PARVEST BOND EURO HIGH YIELD I CAP	1,0%	0,7%	0,3%
ACADIAN EMERG MKTS INST USD	0,0%	0,0%	0,0%
Fixed Income LDI portfolio 1			
BNP PARIBAS LDI SOLUT 0 5Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT5 10Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT 10 15Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT 15 20Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT 20 25Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT 25 35Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
BNP PARIBAS LDI SOLUT 35 50Y EUR PC	0,3%	0,3%	0,0%
Commodities			
PARVEST WORLD COMMODITIES I CAP	1,0%	1,0%	0,0%
Convertibles			
BNPPL1 BOND CONVERTIBLE WORLD I CAP	0,9%	0,8%	0,1%
PARVEST CONVERTIBLE BOND WORLD I CAP	0,9%	0,8%	0,1%

In de bovenstaande tabel zijn de totale kosten per fonds uitgesplitst in vaste kosten en variabele kosten. De vaste kosten (beheerskosten, bankkosten) zijn de beheerskosten. Deze periodieke vaste kosten (zoals management vergoeding, service fees en eventuele performance fees) worden gebaseerd op de vermogensbeheersovereenkomst met BNPP IP en ten aanzien van beleggingen in beleggingsfondsen, op het prospectus van de betreffende beleggingsfondsen.

De variabele kosten zijn de transactiekosten (toe- en uittreding in de fondsen zoals bied/laat koersverschillen en broker fees). Transactiekosten betreffen de kosten die gemaakt moeten worden om een (beleggings-) transactie tot stand te brengen en uit te voeren. De transactiekosten zijn veelal geschat op basis van de handreiking van de Pensioenfederatie. De variabele kosten binnen, op basis van discretionaire mandaten, beheerde portefeuilles en/of op het door het 'look through' principe verkregen informatie uit de BNPP beleggingsfondsen worden gebaseerd op de werkelijke transactievolumes gedurende het jaar exclusief administratieve boekingen, eventuele in-kind leveringen, dubbelstellingen, etc. Deze transactievolumes worden vervolgens gerelateerd aan, afhankelijk van de beleggingssoort en het type transactie, de daadwerkelijke geboekte cash-out transactiekosten en/of de bid-to-mid en mid-to-offer spreads die door de dealing desk op basis van best-execution ervaringscijfers zijn aangeleverd.

Voor de toerekening aan de portefeuille worden de vermogensbeheerkosten van ieder beleggingsfonds uitgedrukt als een percentage per jaar. Deze percentages worden vervolgens toegepast op de portefeuille van het fonds. Hiertoe worden de maandelijkse vermogensbeheerkosten berekend op basis van de portefeuilleposities aan het einde van iedere kalendermaand. Deze maandelijkse vermogensbeheerkosten worden vervolgens geaggregeerd om te komen tot de totale kosten van het vermogensbeheer over het afgelopen jaar.

De totale kosten kunnen door afrondingen anders zijn dan de optelling van vaste kosten en variabele kosten.

In 2013 kwamen de vaste kosten op € 739.042. De variabele kosten bedroegen € 254.656, waarmee de totale kosten dus uitkwamen op € 993.698. De kosten zijn licht lager maar in lijn met de kosten van vorig jaar.

3. Risicoparagraaf ten aanzien van doelstellingen, beleid en het gebruik van financiële instrumenten

Het bestuur heeft een risico analyse uitgevoerd. Voor een adequaat risicomanagement en de verantwoording die het bestuur hierover dient af te leggen. Alle risico's zijn in hoofdlijnen vastgelegd in een apart document en worden door het bestuur minimaal tweejaarlijks op hun voortgang besproken. In 2013 zijn deze risico's op hun voortgang verder besproken in bestuursvergaderingen en als zodanig vastgelegd in de notulen

Onderstaand treft u een nadere toelichting aan op de voornaamste risico's volgens FIRM, die door het bestuur zijn onderkend, evenals het beleid van het bestuur voor het mitigeren van de risico's:

- Financiële Risico's
  - Matching-/Renterisico
  - Marktrisico
  - Kredietrisico
  - Verzekeringstechnisch risico
- Niet Financiële Risico's
  - Omgevingsrisico
  - Operationeel risico
  - Uitbestedingsrisico
  - IT-Risico
  - Integriteitsrisico
  - Juridisch risico

Financiële Risico's

Matching-/Renterisico

Het Matching-/Renterisico is het risico als gevolg van onvoldoende afstemming van activa en passiva op het gebied van rente, valuta en inflatie.

Het fonds heeft een lange termijn visie op het matching-/renterisico. Het risico wordt door het fonds beheerst door:

- Het met behulp van Continuïteitsanalyses onderzoeken van de consequenties van het gevoerde beleggingsbeleid, premiebeleid en indexatiebeleid voor de verwachte ontwikkeling van de pensioenpremie, de dekkingsgraad en van de mogelijkheid van indexatieverlening.
- Het op basis van de adviezen van de beleggingscommissie en bovengenoemde studies vaststellen van een beleggingsstrategie.
- Het renterisico gedeeltelijk af te dekken door te beleggen in LDI fondsen.
- Het valutarisico niet af te dekken vanwege de beheersing van de Investment Manager van aanwezige risico's, de verwachte uitmiddeling op lange termijn, het verbonden kosten aspect en de afdekking van het valutarisico geen extra rendement oplevert voor het fonds. Hierdoor acht het fonds het risico hiervan beperkt.
- De continuïteitsanalyse; het inflatie risico wordt naar aanleiding hiervan klein geschat, omdat een stijgende inflatie tevens een positieve uitwerking zal hebben op de te behalen rendementen en de omvang van de technische voorziening. Hierdoor zijn er geen aanvullende maatregelen ingevoerd.
- Het monitoren van de uitvoering van het beleggingsbeleid en het afdekkingsbeleid aan de hand van maandelijkse rapportages en adviezen van beleggingscommissie en Investment manager.
- Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Door de inkomende premies, het aantal obligaties en de stand-by krediet faciliteit heeft het bestuur hiermee dit risico beperkt.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd directe invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waarde wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Diversificatie van de portefeuille door beleggingen in fondsen en spreiding over meerdere fondsen dempt het marktrisico. Het marktrisico ten aanzien van beleggingen in vastrentende waarden betreft vooral het renterisico en het kredietrisico, welke elders zijn beoordeeld als onderdeel van de risicocategorie matching- / renterisico en kredietrisico. Het fonds verwacht voor het hier bedoelde marktrisico te worden beloond in de vorm van een extra rendement. Het marktrisico vormt daarmee voor het fonds een belangrijke bron om zijn

(voorwaardelijke) indexatieambities te kunnen realiseren. Het fonds beheerst de mate waarin het marktrisico loopt door middel van de maatregelen die zijn beschreven bij het matching- / renterisico.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij verplichtingen niet kan nakomen. Kredietrisico dat wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds actief is, is beperkt, omdat er alleen wordt belegd in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het pensioenfonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico. Het overlijdensrisico is herverzekerd, echter gezien de eenmalige uitkering is het kredietrisico hiervan beperkt. De premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is ook herverzekerd, maar speelt alleen indien er in het fonds arbeidsongeschikten zijn. De voorschotten op de premie worden op tijd gestuurd en er wordt gecontroleerd of deze voldaan zijn. Vanwege de beëindiging van de regeling per 1 januari 2014 zal het fonds nog alleen een premie voor kosten plus opslag ontvangen.

Verzekeringstechnische risico's

Onder verzekeringstechnisch risico wordt verstaan het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie-inkomsten en de beleggingsresultaten als gevolg van onjuiste of onvolledige aannames en grondslagen.

Het fonds beheerst dit risico door:

- Het herverzekeren van overlijden en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid;
- Het aanhouden van een algemene reserve;
- Het hanteren van actuele sterftetabellen (AG Prognosetafels) met adequate sterftecorrecties en kostenopslagen;
- Het hanteren van prudente aannames ten aanzien van beleggingsrendementen en voorwaardelijke indexatie;
- Het betrekken van het advies van de adviserende actuaris, de Investment managers en de beleggingscommissie ten aanzien van de aannames bij het vaststellen daarvan;
- Het jaarlijks bespreken en beoordelen van de actuariële resultaten en waar nodig aanpassen van de actuariële veronderstellingen;

Het bestand is relatief vrij van calamiteiten door herverzekering van risico's, en omdat veel deelnemers thuiswerken.

Niet Financiële Risico's

Omgevingsrisico

Onder omgevingsrisico wordt verstaan het risico als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Het risico hiervan is voor het fonds beperkt. Er is geen sprake van concurrentie van andere fondsen; bij overname van andere activiteiten zal het deelnemersbestand wijzigen maar dit is meestal een zelfde soort populatie. Deelname van werkgever bij het fonds, beslissingen van overheid, politiek en toezichhouders kunnen effect hebben op het fonds. De belangrijkste beheersmaatregelen zijn vastlegging van taken in de ABTN, communicatie met de sponsor en het hebben van een klachtencommissie. Verder zijn er afspraken vastgelegd de uitvoeringsovereenkomst in verband met de sponsoring van de werkgever. Het hiermee verbonden risico en de goede relatie met de werkgever geven geen aanleiding voor het fonds om hier aanvullende maatregelen voor te treffen.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering. Dit risico wordt gemitigeerd door het documenteren van de processen, het identificeren van de bij de uitvoering van die processen optredende risico's evenals van de met het oog daarop getroffen beheersmaatregelen. De uitvoerder, AonHewitt, verstrekt een ISAE 3402 rapport aan het pensioenfonds over 2013. Daarnaast heeft het pensioenfonds een SLA met de uitvoerder opgesteld en stuurt hier actief op. Verder heeft het fonds functiescheidingen, bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden vastgelegd. Er worden geen uitkeringen door het bestuur gedaan, noch kan het bestuur zelfstandig bij het geld.

Uitbestedingsrisico

Onder uitbestedingsrisico wordt verstaan het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de uitbestede werkzaamheden wordt geschaad. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico vooral het risico in dat de externe beheerders, de vermogensbeheerder en de administrateur, niet handelen conform de opgestelde en overeengekomen overeenkomsten en mandaten. Om dit risico te beheersen volgt het fonds

de externe partijen aan de hand van rapportages en voortgangsbesprekingen. Voorts zijn met de externe uitvoerders overeenkomsten en SLA's gesloten, daarnaast zijn beleggingsrichtlijnen afgesproken en afspraken gemaakt over periodiek af te geven SLA-rapportages en ISAE 3402 type II verklaringen. De vermogensbeheerder, BNP, heeft een ISAE 3402 type 2 rapport verstrekt aan het pensioenfonds over 2013. De externe managers werken in overeenstemming met een door het bestuur vast te stellen beleggingsmandaat.

IT-Risico

Onder IT-Risico wordt verstaan het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening niet worden ondersteund door IT. Pensioen-, beleggings- en financiële administratie zijn volledig ondergebracht bij administrateur en vermogensbeheerder, en valt dus onder uitbestedingsrisico.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico betreft het risico dat de integriteit van het fonds wordt beïnvloed door niet integere of onethische gedragingen. Het bestuur wordt gescreend door de DNB. Het bestuur maakt vooraf geen beslissingen over beleggingen dus is voorwetenschap niet van toepassing en het heeft zij geen toegang tot rekeningen. Hiernaast kent het fonds een gedragscode die van toepassing is op alle leden van het bestuur, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan.

Juridisch Risico

Onder juridisch risico wordt verstaan het risico samenhangend met veranderingen in, en naleving van wet- en regelgeving. Het fonds wordt in juridische veranderingen geadviseerd door een actuaire en het houdt zelf de wijzigingen in wet- en regelgeving bij. De DNB voert controles uit op reglementen en andere fondstukken. Het fonds maakt gebruik van een juridisch adviseur en een adviserend actuaire voor de beoordeling van de contracten met vermogensbeheerder en administrateur.

4. Informatie over de verwachte gang van zaken

Wijziging van de inhoud van de regeling

Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. De overeenkomst per die datum betreft een premie-overeenkomst en wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Dit houdt in dat de werknemers niet langer pensioen opbouwen bij het pensioenfonds.

De uitvoeringsovereenkomst is in stand gebleven en zal in de loop van 2014 worden aangepast aan de nieuwe situatie.

Om een beter zicht te krijgen op de indexatiecapaciteit na de sluiting van de regeling zal in de eerste helft van 2014 een continuïteit analyse worden gedaan.

Aanpassing structuur aan Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds en Code Pensioenfonds

In de zomer van 2013 is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds aangenomen. De bepalingen over de structuur van pensioenfonds treden in werking op 1 juli 2014. Daarnaast is de Code Pensioenfonds vastgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. Deze is op 1 januari 2014 in werking getreden.

Over de aanpassing van de structuur aan de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds is het bestuur in gesprek gegaan met deelnemersraad en verantwoordingsorgaan. De voorgestelde aanpassingen worden beschreven in het onderdeel Pensionfund Governance. De bijbehorende wijzigingen in statuten en reglementen zullen voor 1 juli 2014 worden geformaliseerd.

5. Bestuursaangelegenheden

Samenstelling bestuur

Er hebben zich in 2013 geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van het bestuur.

Deskundigheidsplan en opleiding

Een vernieuwd deskundigheidsplan, waarin aandacht wordt besteed aan kennis en competenties, is in februari 2013 vastgesteld. Onderdeel van het deskundigheidsplan is een opleidingsplan. In 2013 hebben twee bestuursleden opleidingsmodules op deskundigheidsniveau 2 gevolgd.

De bestuursleden en het bestuur als geheel voldoen aan de deskundigheidseisen zoals die door de DNB worden gesteld.

Omdat in het afgelopen jaar het beleggingsmandaat is aangepast, hebben bestuur, beleggingscommissie, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan een workshop gevolgd over strategisch beleggingsbeleid onder leiding van een onafhankelijke deskundige.

In het kader van de aanpassing van het mandaat van BNP Paribas hebben de bestuursleden en leden van de beleggingscommissie een workshop over het gebruik van index futures gevolgd.

Gedragscode

Het bestuur heeft in 2013 haar gedragscode aangepast met enkele aanvullende paragrafen met betrekking tot ongewenst gedrag en een verdere toevoeging over vertrouwelijkheid. De gedragscode wordt jaarlijks ondertekend door het bestuur, de deelnemersraad, het verantwoordingsorgaan en de beleggingscommissie. Doel van deze gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen in Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN) door belanghebbenden, evenals het voorkomen van integriteitsrisico's. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders.

Deze gedragscode is gebaseerd op de Model Gedragscode Pensioenkoopels 2008. Deze code is tot stand gekomen nadat het effecten typisch gedragstoezicht uitgebreid is tot alle financiële instellingen, waaronder ook pensioenfondsen, zoals opgenomen in de Wet op het financiële toezicht (Wft). Ook is rekening gehouden met relevante bepalingen die voortvloeien uit MiFID (de Markets in Financial Instruments Directive) die per 1 november 2007 in werking is getreden.

Het bestuur heeft geen incidenten geconstateerd met betrekking tot het niet naleven van de gedragscode in 2013.

Financieel crisisplan

De actualiteit van het financieel crisisplan is in november 2013 geëvalueerd. De inhoud van het plan is aangepast aan de actuele financiële situatie van het fonds, vooral het niet langer in dekkingstekort verkeren.

Geschillencommissie

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 14 september 2007.

Er zijn in het afgelopen jaar geen geschillen en/of klachten binnengekomen bij het bestuur.

Toezichthouder

Het afgelopen jaar zijn er aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

DNB heeft in 2011 en 2012 een themaonderzoek uitbesteding vermogensbeheer uitgevoerd bij circa 40 pensioenfondsen. SPAN was een van de geselecteerde fondsen in dit onderzoek. In oktober 2012 ontving SPAN een brief met de bevindingen van DNB. De meeste bevindingen hadden betrekking op de belegging in het hedgefonds Cadogan. Deze belegging was op dat moment al niet meer in portefeuille. SPAN heeft in april 2013 een voortgangsrapportage opgeleverd ten aanzien van de bevindingen. De opmerkingen van DNB zijn verwerkt in de nieuwe vermogensbeheerovereenkomst met BNP Paribas Investment Partners. Daarnaast zijn enkele aanvullende vragen beantwoord.

Het pensioenfonds heeft verder vragen beantwoord van DNB over de kostenvoorziening. Daar zijn geen vervolgvragen over gesteld.

Daarnaast heeft het pensioenfonds gereageerd op enquêtes over de uitbestede pensioenadministratie, de transitie naar een nieuw pensioencontract en de implementatie van de Wet Versterking Bestuur. Aan het eind van het jaar is het bestuur door DNB uitgenodigd voor een seminar over de houdbaarheid van het bedrijfsmodel in januari 2014.

Uitbesteding

De pensioenadministratie is uitbesteed aan AonHewitt. AonHewitt heeft de pensioenadministratie per 1 januari 2012 overgenomen van ASR Pension Fund Services. De bij het contract van SPAN betrokken medewerkers zijn overgegaan naar AonHewitt en verzorgen nog altijd de administratie. De systematiek van SLA-rapportage en ieder kwartaal een werkoverleg is gecontinueerd.

Op grond van de oude administratieovereenkomst zijn de beleggingen voor risico van de deelnemers tot eind 2013 in de bestaande ASR-beleggingsfondsen gebleven. ASR heeft aangegeven deze dienstverlening uiterlijk per 31 december 2013 te willen beëindigen. Het bestuur heeft in overleg met Aon Hewitt en BNP Paribas Investment Partners een oplossing hiervoor gevonden. Essentie is dat de beleggingen bij ASR zijn overgedragen naar beleggingsfondsen bij BNP Paribas Investment Partners. Voor deze beleggingen zijn profielen vastgesteld. De beleggingen van individuele deelnemers zijn zoveel mogelijk volgens het bestaande profiel omgezet. In de nieuwe situatie is de mogelijkheid om voor individuele fondsen te kiezen, vervallen. Alle (gewezen) deelnemers zijn over de omzetting geïnformeerd.

Het uitbestede vermogen bij BNP Paribas Investment Partners wordt maandelijks gevolgd door het bestuur en de beleggingscommissie. Hierbij worden de prestaties van BNP Paribas Investment Partners afgezet tegen benchmarks en vergelijkbare fondsen. Tevens worden er regelmatig andere marktpartijen uitgenodigd om het bestuur en beleggingscommissie meer inzicht te geven in alternatieven en als referentiepunt voor de prestaties van BNP Paribas Investment Partners. Elk kwartaal is er overleg met BNP Paribas over de behaalde resultaten, de vooruitzichten en specifieke vragen.

Per april van 2012 is een overeenkomst gesloten met betrekking tot de ondersteuning van het fonds door middel van een Bestuursbureau. In een overeenkomst met Edmond Halley BV zijn naast de algemene van belang zijnde contractuele afspraken, de aard, inrichting en omvang van de werkzaamheden van het Bestuursbureau overeengekomen.

Het bestuur heeft een overeenkomst met Quinkslag Pensioendiensten voor de uitvoering van administratieve ondersteuning van het bestuur van het pensioenfonds. Specifieke afspraken zijn vastgelegd in een jaarcontract.

Tevens werden er tot 1 juli 2013 projecten uitbesteed aan Confident. De projecten werden veelal via Confident uitbesteed aan Quinkslag Pensioendiensten. Hiervoor is een apart contract tot 1 juli 2013 opgesteld gezamenlijk met Confident en Quinkslag pensioendiensten.

In het voorjaar van 2013 heeft het bestuur voor de actuariële dienstverlening offertes opgevraagd bij verschillende partijen. Uit drie partijen is uiteindelijk Confident geselecteerd; met deze partij is een nieuw jaarcontract gesloten vanaf op 1 juli 2013. De uitbesteding van projecten aan Quinkslag Pensioendiensten vormt niet langer een onderdeel van de overeenkomst met Confident.

Communicatie

Het fonds heeft een website waar informatie gevonden kan worden met betrekking tot de stand van zaken, statuten en reglementen, financiële informatie, brochures, formulieren, het persoonlijk pensioen kapitaal (PPK), specifieke gebeurtenissen en een archief.

Naast een nieuwsbrief die drie maal per jaar gepubliceerd wordt, organiseert het bestuur jaarlijks een voorlichtingssessie voor de actieve deelnemers. In 2013 is geen voorlichtingssessie georganiseerd vanwege het lopende overleg tussen werkgever en OR over de inhoud van de regeling.

In 2013 zijn nieuwsbrieven gestuurd in de maanden februari, mei en december. Daarin is onder andere aandacht besteed aan de financiële situatie van het fonds, het rapport van de visitatiecommissie en de positie van het pensioenfonds in het overleg tussen werkgever en OR over de inhoud van de regeling.

6. Pensioenparagraaf

Binnen het pensioenfonds bestaan de volgende regelingen:

1. Het AT&T Pensioenreglement. Dit is het reglement voor alle actieven tot en met 31-12-2013.
2. Het Pensioenreglement (oud). Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.
3. Het Flex Pensioenreglement. Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.

Het AT&T Pensioenreglement

In hoofdstuk 2 van de Pensioenwet worden de eisen beschreven waaraan een pensioenovereenkomst moet voldoen. De pensioenovereenkomst houdt een uitkerings- en een premieovereenkomst in, waarbij de deelnemer kan kiezen tussen een 0/100 25/75 50/50 75/25 100/0 procent verdeling tussen de overeenkomsten.

In het boekjaar is allereerst met ingang van 1 juli 2013 voor nieuwe deelnemers alleen de premieovereenkomst van toepassing.

Met ingang van 1 januari 2014 is er voor alle werknemers van AT&T een andere pensioenovereenkomst van toepassing die niet door het pensioenfonds wordt uitgevoerd. De opbouw in het pensioenfonds is voor werknemers van AT&T met ingang van deze datum beëindigd.

De kenmerken van de regeling tot en met 31-12-2013 zijn als volgt:

- Pensioensysteem: middelloon (alleen uitkeringsovereenkomst)
- Pensioenleeftijd: 65 jaar
- Pensioengevend salaris: vaste en variabele componenten (bij SIP gelimiteerd)
- Indexatieverlening: voorwaardelijk (alleen uitkeringsovereenkomst)
- Franchise: € 13.227 per 1-1-2013
- Pensioengrondslag: Pensioengevend salaris minus franchise
- Vakantietoeslag: in salaris inbegrepen
- Opbouwpercentage vast salaris: 2,25% (alleen uitkeringsovereenkomst)
- Opbouwpercentage team award (bonus), pensioen dragend deel sales plan, ploegentoeslag: 2,25% (alleen uitkeringsovereenkomst)
- Nabestaandenpensioen: opbouw 1,58% en 1,58% op risicobasis per toekomstig dienstjaar
- Eigen bijdrage: 2,50% van de pensioengrondslag (Bij premieovereenkomst niet verplicht)
- Ingelegde premies bij een premieovereenkomst worden belegd voor aankoop pensioen

Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2013

1. Wetgeving

1.1 Pensioenwet en aanverwante regelgeving

Bestuur pensioenfonds

Op 9 juli 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel versterking bestuur pensioenfonds. Met dit wetsvoorstel wordt de kwaliteit van het bestuur binnen de pensioenfonds versterkt. Dit is nodig vanwege de steeds complexere omgeving waarin pensioenfonds in de toekomst moeten opereren. Alle pensioenfonds dienen uiterlijk 1 juli 2014 deze wet te hebben geïmplementeerd.

In september 2013 hebben de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid (StvdA) de *Code Pensioenfonds 2013* aangeboden aan de staatssecretaris van SZW. Een maand later volgden het Verbond van Verzekeraars en de StvdA met de *Code Rechtstreeks verzekerde regelingen*. Deze Codes komen in de plaats van de *Principes voor goed pensioenfondsbestuur*, die de StvdA in 2005 heeft gepubliceerd.

In het onderdeel Rapportage over Pension Fund Governance (PFG) wordt nader toegelicht hoe het pensioenfonds met deze wijziging omgaat.

Waardeoverdracht

De StvdA, de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars vinden dat er aanleiding is om het huidige systeem van individuele waardeoverdracht te heroverwegen. De oorspronkelijke doelstelling van het wettelijke recht op individuele waardeoverdracht, te weten het voorkomen van pensioenverlies na baanwisseling bij eindloonregelingen, is als gevolg van de massale overgang naar middelloonregelingen komen te vervallen. Daarnaast erkennen zij dat het bestaande systeem van waardeoverdracht, waarbij de pensioenaanspraken worden overgedragen, voor de werknemer niet inzichtelijk is en dat zich bij de uitvoering van waardeoverdrachten problemen voordoen, waarbij de bijbetalingsproblematiek het meest opvallend is.

Uit een nader advies van de StvdA van 27 juni 2013 blijkt dat de meningen binnen de StvdA over continuering van het recht op waardeoverdracht uiteenlopen. Tegelijkertijd is men het er binnen de StvdA over eens dat als het systeem van waardeoverdracht behouden moet blijven, waardeoverdracht zou moeten plaatsvinden via een systeem van de gefinancierde waarde van de pensioenaanspraken. De overdrachtswaarde van de pensioenaanspraken is dan afhankelijk van wat er bij een pensioenfonds in de boeken staat. De huidige ingewikkelde rekenregels voor waardeoverdracht zouden moeten vervallen. De StvdA vindt verder dat goed moet worden gekeken naar de gevolgen voor kleine pensioenen en voor het nabestaandenpensioen, ongeacht of het wettelijk recht op waardeoverdracht gehandhaafd blijft.

De staatssecretaris van SZW bekennt in haar brief van 20 januari 2014 te hechten aan de individuele keuzevrijheid van werknemers om bij baanwisseling de waarde van hun opgebouwde pensioenaanspraken wel of niet te kunnen overdragen. Daarom wil zij een serieuze poging doen om te onderzoeken of het recht op waardeoverdracht in stand kan worden gehouden. Tegelijkertijd ziet zij reden om het huidige systeem van individuele waardeoverdracht te vereenvoudigen. Haar gedachten gaan daarbij uit naar een wijziging van het systeem van individuele waardeoverdracht waarbij niet de pensioenaanspraak wordt overgedragen, maar uitsluitend de waarde van de pensioenvoorziening. Tegelijkertijd wil zij bezien of het meer automatiseren van het proces van waardeoverdracht, waardoor waardeoverdracht efficiënter kan plaatsvinden. Ter uitwerking van deze gedachten is nader onderzoek nodig. De staatssecretaris deed in een algemeen overleg in de Tweede Kamer de toezegging dat werknemers die overstappen naar een andere pensioenregeling, in de toekomst meer tijd krijgen om waardeoverdracht te regelen.

De bijbetalingsproblematiek is voor het pensioenfonds niet van toepassing. Het aantal waardeoverdrachten is daarnaast tot op heden zeer klein.

Communicatie en informatie

De Europese pensioen- en verzekeraarstoezichthouder EIOPA heeft in het rapport *Good practices on information provision for DC schemes* aanbevelingen gedaan voor effectieve pensioencommunicatie. Op basis van gedragseconomische inzichten zijn tien aandachtspunten voor goede communicatie geformuleerd. In het rapport zijn veel Nederlandse voorstellen terug te vinden. Dat komt doordat Nederlandse pensioenpartijen, waaronder de Autoriteit Financiële Markten (AFM), nauw betrokken waren bij de totstandkoming van het rapport.

In haar brief van 29 mei 2013 geeft de staatssecretaris van SZW een opsomming van de initiatieven die lopen om de pensioencommunicatie te verbeteren. De inbreng voor verbetering komt uit aanbevelingen in het rapport *Pensioen in duidelijke taal* uit juni 2012. Om de aanbevelingen te kunnen uitwerken, vinden onder meer verschillende onderzoeken plaats. Onderwerp van onderzoek is bijvoorbeeld de ontwikkeling van een eenduidige rekenmethode voor pensioenbedragen in de communicatie. Een ander onderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in de randvoorwaarden van effectief communiceren over koopkracht en risico's van pensioeninkomen. Ook vindt onderzoek plaats naar de informatie die deelnemers willen krijgen als ze in dienst treden bij een nieuwe werkgever. Daarnaast heeft de staatssecretaris advies gevraagd aan de StvdA over de rol van de werkgever bij de communicatie over pensioenen.

Op 29 november 2013 is het voorontwerp van het voorstel van wet tot wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met verbetering van de pensioencommunicatie openbaar gemaakt voor consultatie via het internet. Een belangrijk uitgangspunt bij de vernieuwing van de wetgeving op het terrein van pensioencommunicatie is dat het perspectief van de deelnemer centraal staat. Het is wenselijk dat meer dan nu het geval is aangesloten wordt bij de informatiebehoeften en de kenmerken van de deelnemer en zijn manier van informatieverwerking. Dat betekent dat er in de wetgeving meer ruimte zal zijn voor maatwerk door pensioenuitvoerders (vorm vrij waar mogelijk, standaardisatie waar nodig), gelaagdheid in informatie, meer mogelijkheden tot digitale informatieverstrekking en uniforme communicatie over koopkracht en risico's. Het doel is te komen tot een persoonlijk interactief totaaloverzicht voor alle deelnemers, dat op elk gewenst moment te raadplegen is door de deelnemer. Hiervoor wordt het pensioenregister fasegewijs uitgebreid met functionaliteiten. Een dergelijk overzicht, ook wel genoemd een 'pensioendashboard', moet in één oogopslag inzicht geven in het te verwachten pensioeninkomen. Ook moet het de financiële gevolgen bij bepalende keuzes of veranderingen in de persoonlijke levenssituatie laten zien.

Het pensioenfonds zal via de Pensioenfederatie aangesloten blijven bij de ontwikkelingen op dit gebied en waar nodig aanpassingen doen in het communicatiebeleid.

Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds

In zijn brief van 30 mei 2012 heeft de toenmalige minister van SZW de hoofdlijnen geschetst van een nieuw financieel toetsingskader (ftk), dat het pensioenstelsel toekomstbestendig moet maken. In 2013 zijn de contouren uit de hoofdlijnennota verder uitgewerkt en neergelegd in een voorontwerp van wet voor de herziening van het ftk, dat openbaar gemaakt is voor consultatie via het internet.

In de consultatie onderscheidde het kabinet twee pensioencontracten. Een voortzetting van het huidige nominale contract, waarbij een bepaald pensioen wordt beloofd, en een zogenoemd 'reëel contract', waarbij de premies vaststaan maar de hoogte van de pensioenuitkering onzekerder wordt. Bij het reële contract streven pensioenfonds er wel nadrukkelijker naar om het pensioen ieder jaar mee te laten groeien met de inflatie.

De uitkomsten van de consultatie hebben de staatssecretaris van SZW doen besluiten te kiezen voor een tussenvariant, die de sterke kanten van beide contracten in zich verenigt. De staatssecretaris komt met de

tussenvariant tegemoet aan de wens van onder meer de koepel van pensioenfondsen, sociale partners en ouderen- en jongerenpartijen. Zij pleitten tijdens de consultatieronde voor één set van spelregels voor alle pensioenfondsen.

Omdat de wijze waarop het ftk uitwerkt mede afhankelijk is van de rekenregels voor rendementparameters, wil de staatssecretaris het wetsvoorstel ftk en de kabinetsreactie op het advies van de Commissie Parameters gelijktijdig naar de Tweede Kamer zenden. Op die manier kan een integrale afweging worden gemaakt over het wetsvoorstel en de uitwerking daarvan in de praktijk. Als het wetsvoorstel nog voor het zomerreces van 2014 wordt behandeld, kan de beoogde inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving blijven staan op 1 januari 2015. Lopende dit proces zal het bestuur nauwgezet de ontwikkelingen volgen op het gebied van het ftk.

De Nederlandsche Bank (DNB) zal de wijze waarop de zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR) wordt toegepast in de rentetermijnstructuur voor de waardering van pensioenverplichtingen, met het oog op overgangsjaar 2014 niet aanpassen vóór januari 2015, dat wil zeggen de ingang van het nieuwe financieel toetsingskader voor pensioenfondsen.

Pensioenknip

Uit een evaluatie blijkt dat het gebruik van de regeling Pensioenknip zeer beperkt is. Bovendien blijkt dat deelnemers tot op heden geen financieel voordeel van de regeling Pensioenknip hebben gehad. Daarbij komt dat mogelijkheden als 'life-cycle' beleggen en 'duration matching' de afgelopen jaren hun volledige werking in de praktijk hebben gekregen.

De staatssecretaris van SZW ziet daarom geen reden om de regeling Pensioenknip te verlengen of aan te passen. Dit betekent dat vanaf 1 januari 2014 geen gebruik meer kan worden gemaakt van de mogelijkheid om het pensioen te splitsen. De regeling Pensioenknip blijft in stand tot 1 januari 2019 voor de huidige gebruikers.

Naar aanleiding van dit besluit heeft het Kamerlid Lodders de regering verzocht de mogelijkheden te bekijken om bij de aankoop van het pensioen meer flexibiliteit in te bouwen, bijvoorbeeld door meerdere aankoopmomenten (dus behoud van de pensioenknip) of het gebruik van bank sparen.

Bij het fonds zijn geen pensioengerechtigden die van deze regeling gebruik hebben gemaakt.

1.2 Overige wet- en regelgeving

Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd

"Bij het collectief actuarieel herrekenen van aanspraken naar een hogere pensioenrichtleeftijd (67 jaar) wordt de omvang van de pensioenuitkering vanaf die nieuwe pensioenleeftijd hoger. Er is in zoverre daarom geen sprake van een aantasting van pensioenaanspraken. Het proces van waardeoverdracht en de instemming van individuele deelnemers, zoals dat geregeld is in de Pensioenwet, is dan ook niet aan de orde." Dit heeft de staatssecretaris van SZW in een brief aan de Eerste Kamer geschreven. Kort na de publicatie van de brief trokken juristen de conclusie van de staatssecretaris in twijfel. In hun reacties wezen zij onder meer op artikel 83 uit de Pensioenwet, waarin staat dat een collectieve waardeoverdracht alleen door kan gaan als deelnemers hiertegen geen bezwaar hebben aangetekend.

Als gevolg van de verhoging van de AOW-leeftijd kan zich een overbruggingsprobleem voordoen bij mensen die deelnemen aan een VUT-regeling of een vergelijkbare regeling die eindigt bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar, en voor wie het AOW-pensioen het belangrijkste deel van het besteedbaar inkomen is. Het wegvallen van één of meer maanden AOW-inkomen zal voor deze groep een substantiële inkomensachteruitgang betekenen. Om deze mensen tegemoet te komen, voorziet de Tijdelijke regeling overbruggingsuitkering AOW conform het regeerakkoord in een periodieke overbruggingsuitkering.

Bij de Tweede Kamer is een voorstel tot wijziging van de Algemene Ouderdomswet ingediend waarmee het recht op partnertoeslag voor de hoogste inkomenscategorieën vanaf 2015 in drie jaar afgebouwd wordt. De maatregel maakt onderdeel uit van het regeerakkoord en moet primair bezien worden in het licht van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën.

Aanpassing Witteveenkader

Met de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd is geregeld dat in 2014 de pensioenrichtleeftijd wordt verhoogd (in 2014 naar 67 jaar en vervolgens gekoppeld aan de ontwikkeling van de levensverwachting). Bovendien worden de maximumopbouwpercentages enigszins verlaagd (voor middelloonregelingen van 2,25% naar 2,15% en voor eindloonregelingen van 2% naar 1,9%).

Omdat er met ingang van 1 januari 2014 niet langer opgebouwd wordt in het fonds, is de bestaande regeling hier niet op aangepast. Ook een eventuele verdere verlaging van het opbouwpercentage per 1 januari 2015 zal om die reden niet door het fonds doorgevoerd worden. De flexibiliseringsmogelijkheden zijn wel per 1 januari 2014 aangepast; vanaf deze datum is uitstel tot de geldende AOW-leeftijd of (voor werknemers met instemming van AT&T) tot 70 jaar mogelijk. Vervroeging kan niet eerder dan tot 60 jaar.

2. Overige ontwikkelingen

Toezicht

In de agenda voor 2013 heeft de AFM haar plannen voor het toezicht in grote lijnen uiteengezet. Een van de strategische doelstellingen van de toezichthouder is het bevorderen van zorgvuldige financiële dienstverlening. Het is hiervoor belangrijk dat deelnemers pensioenbewust zijn, dat zij overzicht hebben over

hun pensioensituatie en inzicht in de gevolgen daarvan, dat zij waar nodig actie ondernemen, en dat zij kunnen vertrouwen op een eerlijk en efficiënt pensioenstelsel. Binnen deze hoofddoelstellingen streeft de AFM naar een toename van interesse en kennis over pensioenen, een goede werking van het pensioenregister, de beschikbaarheid van relevante informatie voor deelnemers, de aanpassing van wet- en regelgeving naar meer open normen, de invoering van een pensioendashboard en een kwaliteitslabel, en de bevordering van een goede financiële planning voor de oude dag.

DNB heeft in een brochure een overzicht gegeven van de toezichtthema's voor 2013. Speerpunten waren het herstel van financiële buffers, de toekomstbestendigheid van bedrijfsmodellen, beter risicobeheer, aandacht voor bestuur en cultuur en betere datakwaliteit.

DNB en de AFM hebben per 28 maart 2013 hun Convenant over samenwerking en coördinatie op het gebied van toezicht, regelgeving en beleid, (inter) nationaal overleg en andere taken met een gemeenschappelijk belang aangepast. De aanpassing betreft geen materiële wijziging van de afspraken, maar een verduidelijking van de afspraken over informatie-uitwisseling. Voor het overige is het Convenant ongewijzigd. Het Convenant zal op termijn nogmaals worden herzien, mede gelet op gewijzigde wetgeving.

DNB en de AFM hebben aan de staatssecretaris van SZW gerapporteerd over door hen geconstateerde knelpunten op het terrein van wet- en regelgeving. Deze rapportages leveren een waardevolle bijdrage aan de verbetering van wet- en regelgeving voor de financiële markten. De staatssecretaris heeft de brieven van DNB en de AFM met hun wetgevingswensen samen met haar reactie doorgestuurd naar de Tweede Kamer.

Beleggingen van pensioenfonds

Het kabinet, de pensioen- en de verzekeringssector hebben besloten om in samenwerking de Nederlandse investeringsinstelling (NII) op te richten; banken zijn uitgenodigd hierin te participeren. Met de oprichting van een NII wordt - aanvullend en complementair aan bancaire kredietverlening - beoogd het kapitaal van institutionele beleggers voor de Nederlandse economie te mobiliseren. De investeringsinstelling gaat zich richten op projecten die in de kern rendabel zijn, maar om verschillende redenen niet aan de benodigde financiering kunnen komen. Het fonds heeft voornamelijk geen plannen om hieraan deel te nemen.

De Pensioenfederatie inventariseerde eind 2012 het beleid van pensioenfonds ten aanzien van verantwoord beleggen. Op 25 april 2013 heeft de federatie de resultaten doorgestuurd naar de staatssecretaris van SZW. Uit de cijfers blijkt dat ruim een kwart van de fondsen de federatie heeft laten weten een beleid te hebben of aan het maken te zijn ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze fondsen vertegenwoordigen ruim 70 procent van alle deelnemers en gepensioneerden.

Het pensioenfonds hanteert op dit moment geen specifieke criteria op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen.

Uitvoeringskosten

De pensioensector heeft de aanbevelingen van de Pensioenfederatie om openheid van zaken te geven over de uitvoeringskosten, voortvarend opgepakt. Dat blijkt uit een evaluatie op basis van de jaarverslagen over 2012 van 154 fondsen die samen goed zijn voor ruim 90 procent van het totale pensioenvermogen in Nederland. De kosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en de transactiekosten zijn voor respectievelijk 94 procent, 98 procent en 93 procent in beeld gebracht. Daarmee loopt de sector ruim voor op het invoeringstraject zoals dat in 2011 is opgesteld. De uitkomsten van de evaluatie zijn op 12 september 2013 gerapporteerd aan de staatssecretaris van SZW.

In oktober 2012 heeft actuariel adviesbureau Lane Clark & Peacock Netherlands (LCP) een uitgebreid rapport uitgebracht met betrekking tot de door Nederlandse pensioenfonds gemaakte uitvoeringskosten in de jaren 2009 tot en met 2011. In de zomermaanden van 2013 heeft LCP het onderzoek herhaald op basis van de gepubliceerde jaarverslagen over 2012. Voor dit onderzoek zijn 280 jaarverslagen geanalyseerd. De resultaten ervan zijn neergelegd in het rapport *Werk in uitvoering bij pensioenfonds 2013*.

Het fonds heeft zowel in het jaarverslag over 2012 als in dit jaarverslag de uitvoeringskosten gerapporteerd in de paragraaf financiële informatie.

Levensverwachting en overlevingstafels

Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) was in 2012 de levensverwachting bij geboorte voor vrouwen 82,8 jaar, tegen 79,1 jaar voor mannen. Het CBS verwacht dat de levensverwachting in de toekomst verder zal toenemen. Volgens de meest recente bevolkingsprognose ligt de levensverwachting bij geboorte in 2050 op 85,7 jaar voor mannen en op 88,5 jaar voor vrouwen. Op 65-jarige leeftijd is de resterende levensverwachting van mannen in 2050 ruim 5 jaar hoger dan in 2012 en voor vrouwen ongeveer 4,5 jaar.

SEPA

Uiterlijk op 1 februari 2014 moeten bedrijven en instellingen in Nederland zijn overgestapt op de nieuwe standaarden en de grote pensioenfonds al op 1 juli 2013, in lijn met het Nationaal Migratieplan. Uit de migratiemonitor van DNB bleek dat het merendeel van de pensioenfonds in juni of juli van 2013 wilde overgaan. Uit dezelfde monitor bleek echter ook dat een deel van de kleinere pensioenfonds nog helemaal geen planning had: 14% nog niet voor de (Europese) overschrijving en 26% nog niet voor de (Europese)

incasso.

Inmiddels is SEPA voor het pensioenfonds geïmplementeerd.

Convenant over dekking arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling

Met het *Convenant over dekking van arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling in pensioenregelingen* willen de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars bijdragen aan de bescherming van de rechten van de werknemer bij individuele baanmobiliteit, door te voorkomen dat een werknemer die ziek of (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is de inkomensbescherming op grond van de pensioenregeling verliest, als hij (al dan niet in het kader van re-integratie) naar een andere werkgever overstapt. Naast bescherming bij individuele baanmobiliteit, beoogt dit convenant ook bescherming te bieden bij collectieve beëindigingen. Indien er bij de collectieve beëindiging van de deelname besloten is tot een collectieve waardeoverdracht, is het convenant niet van toepassing. In dat geval maken pensioenuitvoerders als onderdeel van een totaalpakket afspraken over de dekking bij arbeidsongeschiktheid. Pensioenuitvoerders verwachten dat de afspraken in dit convenant van belang zullen zijn voor een substantieel aantal werknemers dat jaarlijks tijdens ziekte of arbeidsongeschiktheid van baan verandert.

Solidair of solitair

Onder andere door de financiële crisis en tegenvallende beleggingsresultaten staat de solidariteit tussen deelnemers binnen pensioenfondsen onder druk. De Pensioenfederatie wilde daarom weten wat Nederlanders vinden van solidariteit en pensioenen. Daartoe heeft ze SEO Economisch Onderzoek gevraagd te onderzoeken of en in hoeverre Nederlanders nog bereid zijn bij te dragen aan een solidair pensioensysteem. Het rapport *Solidair of solitair* geeft inzicht in de vraag of de Nederlander liever solitair of toch solidair is wat betreft zijn pensioen.

Van alle werkende Nederlanders is 73 procent voorstander van verplicht pensioensparen. Het draagvlak hiervoor is vooral groot onder werknemers (76 procent), maar zelfs van de zelfstandigen vindt 58 procent verplicht pensioensparen een goede zaak.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per ultimo 2013 bedroeg het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden 512 (zie tabel 1)

Tabel 1 – Bestand Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (aantallen)

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2013	TOTAAL 2012
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Stand per 1 januari	245	201	46	7	3	1	503	501
Mutaties bij	9	9	1	2	1		22	21
Mutaties af	-10	-1	-2				-13	-19
Stand per 31 december	244	209	45	9	4	1	512	503

Tabel 2 – Verdeling rechthebbenden naar geslacht

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2013	TOTAAL 2012
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Mannen	201	163	43	0	4		412	407
Vrouwen	43	46	2	9	0	1	100	96
Stand per 31 december	244	209	45	9	4	1	512	503

Tabel 3 – Verdeling rechthebbende naar reglement

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2013	TOTAAL 2012
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
AT&T Pensioenreglement	244	159	13	4	3	1	424	416
Het Pensioenreglement (oud)	0	50	32	5	1		88	87
Stand per 31 december	244	209	45	9	4	1	512	503

7. Beleggingenparagraaf

Algemeen

Door het fonds is in een apart document een beleggingsstrategie opgesteld waarvan hieronder de hoofdlijnen uiteengezet worden.

Het fonds hanteert een aantal beleggingsbeginselen voor het uitvoeren van haar beleid. Zo belegt het fonds voor de lange termijn, mede gezien de lange termijn verplichtingen van tientallen jaren. Dit is een gevolg van de relatief jonge populatie van het fonds. Een lange termijn beleggingsstrategie geeft ruimte om in principe risicovoller te beleggen. Een overweging in zakelijke waarden zal hierbij op de lange duur een mogelijk hoger rendement opleveren tegen een aanvaardbaar risico. Door diversificatie wordt verder gestreefd naar een optimale risico - rendement verhouding. Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen een strategische en tactische visie.

Het fonds belegt via de investmentmanager BNP in beursgenoteerde beleggingsfondsen. In geen van deze fondsen wordt belegd in clustermunitie. Het fonds hanteert verder geen specifiek beleid op overige duurzaamheidsprincipes.

Om sneller te kunnen reageren op marktontwikkelingen wordt de vermogensbeheerder actief aangestuurd om meer rendement bij minder risico te kunnen ontwikkelen en om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Iedere maand wordt door de beleggingscommissie een risicoanalyse gedaan, om hoge risico's te vermijden en om tactisch snel te kunnen handelen. Dit kan resulteren tot een (tijdelijke) aanpassing van het mandaat. Verder wordt het renterisico gedeeltelijk afgedekt doormiddel van op de verplichtingen gerichte beleggingen (in zogenaamde LDI-fondsen), waarbij op basis van visie en renteontwikkelingen de standpunten hieromtrent worden ingenomen.

In 2013 is het beleggingsmandaat gewijzigd. Op verzoek van SPAN is een aantal BNP-fondsen vervangen door externe fondsen. Een van de redenen hiervoor is het achterblijven bij de benchmark van vooral de BNP-fondsen in zakelijke waarden. Andere redenen om het mandaat te wijzigen waren het meer in control zijn, een betere rapportage krijgen over de risico's, minder afhankelijk zijn van de prestaties van een vermogensbeheerder, diversificatie over meer asset classes en beperking van transactiekosten door het inzetten van future's voor tactische asset allocatie.

Het proces om te komen tot een wijziging van het mandaat is in 2012 gestart. Verschillende overleggen en doorrekeningen van voorbeeldportefeuilles hebben uiteindelijk geleid tot de implementatie van een nieuw mandaat aan het eind van 2013.

Onderdeel van het nieuwe mandaat is een nieuwe vermogensbeheerovereenkomst. Bij het opstellen van deze overeenkomst is indringend aandacht besteed aan de opmerkingen die DNB had over de daarvoor geldende overeenkomst.

Beleggingsbeleid/risicobeleid

Op basis van de beleggingsbeginselen heeft het fonds strategische en tactische doelstellingen geformuleerd. De strategische doelstellingen zijn als volgt gedefinieerd:

- Het beleggingsbeleid is primair gericht om te kunnen voldoen aan de nominale verplichtingen
- Volgens het beleggingsbeleid zal er naar gestreefd worden om op de lange termijn te kunnen voldoen aan haar verplichtingen plus volledige prijsindexatie
- Het beleggingsbeleid zal er op gericht zijn om een reservetekort te voorkomen
- Het beleggingsbeleid is gericht op het reduceren van het risico door het toepassen van een diversificatiestrategie en het gedeeltelijk afdekken van het renterisico

De tactische doelstellingen zullen jaarlijks door het fonds worden bepaald, waarbij de dekkingsgraad, de economische ontwikkelingen en een inschatting van de risico's essentieel zijn. De beleggingscommissie zal analyses van de vermogensbeheerder sterk laten meewegen in haar advies aan het bestuur.

Het fonds heeft een aantal instrumenten om de strategische doelstellingen te kunnen bereiken.

Gezien het feit dat het SPAN een relatief jong fonds is, kon het premiebeleid goed worden gebruikt als een beleidsinstrument.

Door de duration van de beleggingen te matchen met de duration van de verplichtingen kan het rente risico verlaagd worden. Het beleid van het fonds is om afhankelijk van de rentestand en de visie van de vermogensbeheerder, de adviseurs en het AT&T pensioenfonds over de te verwachten ontwikkelingen, het risico van een mogelijke verlaging van de rente op te vangen door een deel van de vastrentende waarden te beleggen in LDI fondsen. Maandelijks vindt er overleg plaats tussen de beleggingscommissie en het SPAN

bestuur over de mate van afdekking. Naast de verwachte ontwikkeling van de rentestand is het rente risico een belangrijke graadmeter in de discussie. Vanwege de dekkingsgraad, het risico en de volatiliteit op de markten heeft het bestuur vooralsnog geen aanleiding gegeven om een wijziging door te voeren. In 2013 is er een aanpassing geweest naar aanleiding van de ingevoerde UFR.

Op advies van BNP Paribas Investment Partners zal afdekking gebeuren door een percentage van de voorziening te beleggen in BNP Paribas LDI fondsen. Door het afdekken van dit risico ontstaat er tevens ruimte om eventueel in meer renderende risicovollere fondsen te beleggen.

Een 'voldoende' grote buffer maakt het mogelijk om eventuele fluctuaties in het vermogen op te vangen zonder direct in de gevarezone te komen van onderdekking of reservetekort. Het hebben van voldoende buffers – hoge dekkingsgraad - is ook een vereiste om voldoende rendement op het vermogen te kunnen genereren. Naast de duration matching is het voldoende groot houden van de buffers een instrument om de volatiliteit van de dekkingsgraad op te vangen.

Het rendement op het pensioenvermogen is een belangrijke financierings functie. De aanname is dat hoe verder weg de beleggingshorizon, hoe risicovoller men kan beleggen, wat naar verwachting in een hoger rendement zal resulteren. Het streven is, wanneer de dekkingsgraad dit toestaat en wanneer onze visie is dat er een relatief gering marktrisico is, om meer in zakelijke dan in vastrentende waarden te beleggen.¹ Een adequate diversificatie - waarmee in 2003 begonnen is - zal de volatiliteit in rendement en waardeontwikkelingen moeten dempen, echter, zoals al eerder is vastgesteld, in een sterk negatieve markt is de correlatie erg groot en zal dit onvoldoende werken. Een defensief beleggingsbeleid is dan noodzakelijk. Om de risico's (koers en krediet) laag te houden kiest het fonds voor het beleggen in fondsen voor institutionele beleggers en niet in discrete stukken.

Het fonds heeft een voorwaardelijke indexatie en zal dit indien nodig als beleidsinstrument gebruiken. Mede door het AT&T pensioenreglement - een geïndexeerd middelloon systeem - zijn de consequenties voor gepensioneerden, slapers en deelnemers ongewenst en SPAN zal dit instrument dan ook zeer zorgvuldig hanteren. Om te kunnen indexeren is voor de middellange termijn een dekkingsgraad hoger dan 130 % met een percentage zakelijke waarden van 50 % vereist.

Het mandaat is op een wijze opgezet die het mogelijk moet maken om snel en meer accuraat te reageren op marktomstandigheden in relatie tot de dekkingsgraad.

Het mandaat is afhankelijk van:

- De dekkingsgraad
- De markttrend (positief of negatief)
- De risicoperceptie (op basis van een aantal indicatoren wordt een inschatting gemaakt van wat de markt binnen 6 maanden gaat doen)

Het fonds overweegt om op basis van scenario's het mandaat vast te gaan vaststellen. Te denken valt aan de volgende uitgangssituaties in verschillende combinaties:

Cyclus negatief/positief; hoge/lage dekkingsgraad, hoog/laag risico

Bij een lage dekkingsgraad zal in principe voor een relatief defensief mandaat gekozen moeten worden, maar bij afnemende risiconiveaus en signalen dat een negatieve cyclus op relatief korte termijn positief kan worden, is een meer risicovol mandaat gewenst.

Bij een hoge dekkingsgraad, terwijl de trend nog positief is maar er indicaties zijn dat het risico sterk oploopt, is, ondanks de aanwezige buffers, een defensief mandaat gewenst.

Een situatie van dekkings- of reservetekort is een situatie die een tactisch beleggingsbeleid vereist, waarbij de dekkingsgraad zwaarder zal gaan wegen in de beslissingen betreffende de asset allocatie. De aanzet hiertoe zal tijdig moeten zijn.

Assetmix

De huidige strategische mix is 50% zakelijke waarden en 50% vastrentende waarden. Voor de lange termijn wordt gestreefd naar een 60/40 verhouding, zodra de opgebouwde reserves dit toelaten. Er zijn twee beleggingsportefeuilles met ieder een eigen mandaat:

- Een rendementsportefeuille.

¹ Bij voldoende buffers en hoge dekkingsgraad valt het afdekken van risico, mede vanwege de toename van het risico van een plotseling sterk dalende markt, te overwegen. Een dergelijke risicopremie is zeker verdedigbaar.

- Een duration-matching portefeuille; hierin is vanaf januari 2008 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

De beleggingsportefeuille volgens het mandaat en de mate waarin hier afgeweken mag worden ziet er als volgt uit:

	Norm gewicht ¹	Band breedte ¹
ZAKELIJKE WAARDEN ²	41	31,0 – 51,0
1. Large cap Europe ¹	8	4,0- 12,0
2. Large cap USA ¹	8	3,0 - 13,0
3. Small cap Europe	3	0,0 – 6,0
4. Small cap USA	3	0,0 – 6,0
5. Global Low volatility equity	2,5	0,0 – 5,0
6. Global High income	2,5	0,0 – 6,0
7. Equity Pacific excl Japan	2	0,0 – 6,0
8. Equity Japan ¹	2	0,0 – 6,0
9. Emerging markets High income	4	0,0 – 8,0
10. Emerging equities ¹	6	0,0 – 12,0
ALTERNATIEVE BELEGGINGSSOORTEN	8	0,0 – 16,0
11. Global convertibles	5	0,0 – 10,0
12. Global commodities	3	0,0 – 6,0
VASTRENTENDE WAARDEN ¹	51	41,0 - 61,0
13. Government Euro ¹	8	0,0 – 14,0
14. Government USA	2	0,0 – 6,0
15. EMD external debt	6	0,0 – 14,0
16. Investment grade Euro	8	0,0 – 16,0
17. Investment grade USA	7	0,0 – 14,0
18. EMD local debt	6	0,0 – 13,0
19. High yield	9	0,0 – 18,0
20. Inflation linked Euro	3	0,0 – 6,0
21. Cash ³	2	-/- 2,0 tot + 6,0
TOTAAL Rendementsportefeuille	100	

Het doel van de Duration Matching Portefeuille is het samenstellen van een Duration Matching Portefeuille die het renterisico als gevolg van de bestaande mis match tussen de rentegevoeligheid van de Voorziening Pensioenverplichtingen en de rentegevoeligheid van de beleggingen reduceert. De duration-matching portefeuille is als volgt verdeeld:

¹ Als een percentage van de Rendementsportefeuille als geheel. Het betreft hier de exposure in de beleggingssoorten, Dit is inclusief eventuele future's in de betreffende beleggingssoort.

² Voor deze beleggingssoorten is het gebruik van future's met inachtneming van wat daarover is opgenomen in deze Beleggingsrichtlijnen, toegestaan

³ Onder cash wordt verstaan: geld op de bankrekening van Cliënt. Tijdelijke overschrijdingen van het genoemde maximum of minimum (debet standen) kunnen zich van tijd tot tijd voordoen en zijn toegestaan als gevolg van transacties die door de Beheerder zijn geïnitieerd, waaronder, zonder daartoe beperkt te zijn, als gevolg van onzekerheid over de koers van instrumenten waarvoor aan- en verkooporders zijn geplaatst of transacties die op wisselende momenten worden afgewikkeld. Het opnemen van kasgeldleningen is niet toegestaan.

Feitelijke allocatie

	2013	2012
LDI 5 - 10 years	1,2%	1,1%
LDI 10 - 15 years	12,5%	11,6%
LDI 15 - 20 years	33,4%	15,2%
LDI 20 - 25 years	31,4%	16,1%
LDI 25 - 35 years	19,1%	31,8%
LDI 35 – 50 years	2,4%	24,2%

Door de invoering van de UFR heeft het bestuur in het begin van het jaar besloten om een wijziging door te voeren in de verdeling van de LDI fondsen. De aanpassing is er op gericht om de mutatie in de dekkinggraad als gevolg van veranderingen in de rentestand gelijk te houden aan de situatie zonder UFR.

8. Actuariële paragraaf

In de pensioenreglementen is beschreven dat ieder jaar per 1 januari alle pensioenaanspraken en –rechten van de alle deelnemers DB, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden kunnen worden aangepast en tevens op welke wijze dit geschiedt.

Het bestuur heeft de ambitie om deze pensioenaanspraken en - rechten jaarlijks te indexeren met de stijging van het prijsindexcijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) reeks CPI-alle huishoudens (2006=100), gepubliceerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), over de periode van 12 maanden gerekend over september tot en met september direct voorafgaande aan de verhogingsdatum.

De indexatie (voor zover nog niet toegekend) is voorwaardelijk en wordt gefinancierd uit de overrendementen. De berekende premie bevat geen opslag voor indexatie. Er wordt geen bestemmingsreserve voor indexatie gevormd. Het bestuur volgt daarbij het beleid dat op basis van de beschikbare reserves een beslissing zal worden genomen of er al dan niet volledig geïndexeerd gaat worden.

Voor arbeidsongeschikten wordt de pensioengrondslag verhoogd met het indexatiepercentage zoals dat geldt voor de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers en gepensioneerden.

Premiebijdragen

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt (cf. art. 130 PW) (het fonds maakt geen gebruik van gedempte premies):

	2013	2012
	€	€
Kostendekkende premie	6.875	6.377
Feitelijke premie ¹	9.056	8.356

De samenstelling van de kostendekkende en feitelijke premie zijn als volgt bepaald:

De kostendekkende premie is bepaald op basis van de grondslagen van het fonds. Voor de rente is hierbij gebruik gemaakt van de rentecurve zoals aan het begin van het jaar voorgeschreven door de DNB.

De feitelijke premie is gelijk aan de door het pensioenfonds ontvangen premie. Deze premie bestaat uit de premie ontvangen van de werkgever vermeerderd met de FVP bijdrage.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereiste vermogen op basis van deze toets bedraagt € 25.124. Het feitelijk eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2013 bedraagt € 24.516.

¹ De kostendekkende premie heeft uitsluitend betrekking op de DB regeling; de feitelijke premie bevat ook de DC premie.

9. Rapportage over Pension Fund Governance

Door de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de StAr-principes voor goed pensioenfonds bestuur (Pension Fund Governance, 'PFG') verankerd in het wettelijke kader. De 32 principes hebben betrekking op de volgende componenten: zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid hiervoor is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt in ieder geval het volgende in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan: het beheersen van financiële risico's en het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie op de lange termijn door periodiek een continuïteitsanalyse te maken.

Het pensioenfonds heeft op de volgende wijze invulling gegeven aan medezeggenschap binnen het pensioenfonds:

- Instelling deelnemersraad
- Instelling verantwoordingsorgaan
- Instelling intern toezicht
- Aanstelling compliance officer
- Beleggingscommissie

Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit deelnemers en gepensioneerden en vergadert ten minste tweemaal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van de deelnemersraad, vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De Deelnemersraad is als volgt samengesteld:

Naam	Functie
J. Alonso Mosquera	Voorzitter, benoemd namens de deelnemers
M. Kemper	Secretaris benoemd namens de deelnemers
W. Meeske	Benoemd namens de deelnemers
F. Vennik	Benoemd namens de gepensioneerden

De frequentie van het overleg met het bestuur, de beleidsaangelegenheden en de verantwoordingsstructuur van dit orgaan zijn bij de oprichting vastgesteld.

Het bestuur stelt de deelnemersraad in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit tot:

- Het nemen van maatregelen van algemene strekking;
- Wijziging van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
- Vaststelling van het jaarverslag, de jaarrekening, de actuariële en bedrijfstechnische nota;
- Vaststelling korte-termijn herstelplan en langetermijnherstelplan;
- Vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien daaraan toepassing wordt gegeven;
- Het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid/indexatiebeleid;
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- Liquidatie van het pensioenfonds;
- Het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- Het terugstorten van premie of geven van premiekorting;

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur ten aanzien van het uitgevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Verantwoordingsorgaan is als volgt samengesteld:

Naam	Functie
E. Lohr	Voorzitter benoemd namens de werkgever
F. Vennik	Secretaris benoemd namens de gepensioneerden
H. Lammers	Benoemd namens de deelnemers

De frequentie van het overleg met het bestuur, de beleidsaangelegenheden en de verantwoordingsstructuur van dit orgaan zijn bij de oprichting vastgesteld.

Tijdens het overleg tussen het bestuur en het Verantwoordingsorgaan, dat elk boekjaar minimaal eenmaal wordt gehouden zijn de volgende onderwerpen behandeld:

- Uitvoeringsovereenkomst
- Beleggingsbeleid
- Waarborgen voor interne beheersing
- Vooruitzichten

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het jaarverslag en de jaarrekening, en daar een oordeel over gegeven.

Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het Verantwoordingsorgaan
- De vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid
- Waarborgen voor interne beheersing.

Intern toezicht

Het intern toezicht is georganiseerd door middel van een visitatiecommissie. Deze commissie zal ieder jaar (vanaf het verslagjaar 2014) tenminste de volgende taken uitvoeren; het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures, bestuursprocessen en de checks en balances binnen het fonds; het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd; het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Compliance officer

Het bestuur van het pensioenfonds heeft mr. S. Soussi, medewerker van AT&T, benoemd als compliance officer. De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- Het toezien op de totstandkoming van een adequate inrichting van de compliance functie zoals het opzetten van een Compliance Program, inclusief een Compliance Charter,
- Zorgdragen voor de implementatie en naleving van de SPAN Compliance richtlijnen met als doel het vormen van een oordeel en het treffen van adequate maatregelen,
- Ondersteunen van de correcte en tijdige afhandeling van klachten op het gebied van compliance,
- Minimaal jaarlijks, of vaker indien zich incidenten voordoen, vastleggen van de bevindingen in een Compliance Officer Report.

De compliance officer heeft geen zaken kunnen constateren die buiten de gedragscode of de wettelijke regelingen vielen.

Beleggingscommissie

De verantwoordelijkheid van de beleggingscommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke zaken, waaronder het gebruik van derivaten en de afweging tussen actief en passief beleggen. De beleggingscommissie bestaat eind 2013 uit de volgende medewerkers van AT&T:

R. de Heij, M. Spoelstra, H.J. Schuver, J. van Dijk en W. Kersjes.

De beleggingscommissie heeft de volgende taken:

- het opstellen van het beleggingsplan;
- het monitoren van de activiteiten van de vermogensbeheerders;
- het monitoren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark. De strategische benchmark vertaalt de beleidsuitgangspunten naar concrete beleggingsdoelstellingen en vergelijkingsmaatstaven voor het rendement.

Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds

In de zomer van 2013 is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds aangenomen. De bepalingen over de

structuur van pensioenfondsen treden in werking op 1 juli 2014. Daarnaast is de Code Pensioenfondsen vastgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. Deze is op 1 januari 2014 in werking getreden.

Over de aanpassing van de structuur aan de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen is het bestuur in gesprek gegaan met deelnemersraad en verantwoordingsorgaan. In overleg met deze organen is besloten een paritair bestuur in te richten waarin twee zetels worden bezet door vertegenwoordigers van de werkgever, een zetel door een vertegenwoordiger van de (gewezen) deelnemers en een zetel door een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden.

Het verantwoordingsorgaan zal omgevormd worden tot een verantwoordingsorgaan volgens de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen. De deelnemersraad zal vervallen. Bestaande bevoegdheden van de deelnemersraad zullen, zonodig in aanvulling op de wettelijke bevoegdheden, toegekend worden aan het nieuwe verantwoordingsorgaan. In het nieuwe verantwoordingsorgaan zullen werkgever, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden vertegenwoordigd zijn.

Het bestuur,

Den Haag, 2 juni 2014

V. den Hertog, voorzitter

W. Loots, secretaris

J. van der Minnen, vice voorzitter

J. Dorrepaal, vice secretaris

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Namens het bestuur,

V. den Hertog

W. Loots

Verslag Verantwoordingsorgaan

Rapportage Jaarverslag 2013 Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Geachte SPAN deelnemer,

Het Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (VO) heeft het functioneren van het SPAN in 2013 evenals het jaarverslag over 2013 geëvalueerd en steunt het SPAN in het gevoerde beleid.

Inleiding

Voor u ligt het Jaarverslag van de Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN). Dit document is een weergave van de activiteiten, keuzes en resultaten van het Fonds over het afgelopen jaar. Het bevat een schat aan informatie en kan soms wat overweldigend overkomen; wij kunnen iedereen echter aanraden om het document op hoofdlijnen door te nemen en zich te verdiepen in de materie. Zeker in deze tijd waarin pensioenen een prominente rol in onze samenleving spelen biedt dit document een niets verhullende kijk in de keuken van een pensioenfonds dat het jaar na jaar goed doet.

Algemeen

In 2013 hebben de Deelnemersraad (DNR) en het Verantwoordingsorgaan (VO) de rollen op zich genomen van interne governance groepen. De Deelnemersraad heeft maandelijkse vergaderingen gehad met het Pensioenfondsbestuur en het VO heeft de taak op zich genomen om het algehele jaar te beoordelen en daar haar mening over te geven. Al deze input is door het Pensioenfondsbestuur altijd zeer serieus genomen en beide groepen hebben zich ook ten volle ingezet om hun taak correct te uit te voeren.

Vanuit de Overheid is de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds ingevoerd. Deze wet tracht de slagvaardigheid en flexibiliteit van de verschillende pensioenfonds te versterken. De wet biedt een aantal vaste structuren aan voor de verschillende mogelijke situaties en geeft aan welke zaken aangepast dan wel ingevoerd moeten worden om dit te kunnen bereiken. Ook het SPAN heeft samen met de DNR deze wet doorgenomen en een besluit moeten nemen over welke structuur wij zouden gaan gebruiken. Uiteindelijk hebben we in goed overleg besloten om in 2014 de DNR en het VO samen te voegen tot een VO nieuwe stijl. Dit VO bestaat uit de leden die al in deze twee groepen zaten. Het voordeel is dat we een nog bredere maar ook tegelijkertijd meer gecoördineerde groep hebben die met het Pensioenfondsbestuur kan sparren.

Financieel beleid

Eerdere optimalisatie van rendement en risico middels diversificatie van de beleggingscategorieën en gedeeltelijk afdekken van het renterisico hebben een positieve bijdrage geleverd aan het beleggingsresultaat van +4,02% over 2013. Ondanks de stijging van de dekkingsgraad over 2013 van 111,5% naar 123,6% bevindt het SPAN zich nog steeds in een reservetekort, aangezien de vereiste dekkingsgraad ultimo 2013 op 124,2% lag.

Het SPAN loopt hierbij voor op het bij de DNB ingediende herstelplan dat uitgaat van een beoogde dekkingsgraad ultimo 2013 van 116,2%. Het VO ziet over 2013 een duidelijke verbetering in de financiële positie van het SPAN en steunt het bestuur in de genomen maatregelen (premie-, indexatie- en beleggingsbeleid) als zijnde consistent met herstelplan.

Premiebeleid

Evenals in voorgaande jaren, heeft het SPAN in 2013 in overleg met AT&T (sponsor) een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin de premie gedefinieerd is als de kostendekkende premie (zonder demping) met een continuïteitopslag van 30%. Deze premiestelling is een krachtig instrument aangezien zij in geval van een dekkings- of reservetekort bijdraagt aan herstel van de dekkingsgraad en wordt dan ook ondersteund door het VO.

Indexatiebeleid

Het SPAN had ultimo 2013 een dekkingsgraad van 123,6%, waarmee het nog wel een relatief klein reservetekort heeft maar voorloopt op het herstelplan. Aangezien geen sprake is van een dekkingstekort en het reservetekort relatief klein is, steunt het VO de beslissing van het bestuur om, gelet op de huidige financiële positie van het fonds en in overeenstemming met het indexatiebeleid, per 1 januari 2014 een indexatie toe te kennen van 1,08% (conform de ambitie).

Beleggingsbeleid

Het VO steunt de door het bestuur gehanteerde beleggingsbeginselen voor het uitvoeren van haar beleid en daarmee het dynamische mandaat voor de vermogensbeheerder, welke wordt aangepast op basis van verschillende scenario's van dekkingsgraad en trends in de financiële markten.

Het bestuur en de beleggingscommissie hebben een gedetailleerd inzicht in de TER (Total Expense Ratio) van de door de vermogensbeheerder aangeboden beleggingsfondsen, evenals verkregen kortingen en algemene beheerskosten. Deze zijn gepubliceerd in het jaarverslag. De kosten voor vermogensbeheer zijn marktconform

en licht gedaald (van €1.089.973 in 2012 naar €993.698 in 2013) terwijl het gemiddeld belegd vermogen is gestegen (van €108 miljoen in 2012 naar €123 miljoen in 2013). Het VO ziet dit als een positieve ontwikkeling. Het bestuur heeft, naast de maandelijkse bestuursvergaderingen, regelmatig contact met de beleggingscommissie. Het VO vindt dit positief, zeker gezien de huidige volatiliteit van de financiële markten en de complexiteit van de desbetreffende financiële onderwerpen.

Uitvoeringskosten

Kijkend naar de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer is er een lichte stijging (van €1487 in 2012 naar €1567 in 2013). Dit is niet onverwacht daar het SPAN bestuursbureau meer taken laat uitvoeren door externe krachten. De stijging is beperkt gebleven door een gunstiger overeenkomst met Confident voor actuariale dienstverlening.

Beschikbare cijfers van andere pensioenfondsen tonen duidelijk aan dat kleinere fondsen zoals het SPAN met hogere kosten per deelnemer te maken hebben dan grotere. Nieuwe (rapportage-)eisen vanuit de DNB zetten dit verder onder druk. Het bestuur heeft de komende jaren de uitdaging om verdere kostenstijgingen te beperken en uiteindelijk om te buigen in kostenverlagingen.

Extern beleid

In januari 2013 heeft AON aangegeven de individuele DC regelingen bij ING onder te willen brengen. De oplossing voor het onderbrengen van de toen geldende DC regeling werd echter in februari door ING terug getrokken. Aangezien de discussies met ING zeer moeizaam verliepen hadden de DNR en VO geen bezwaar tegen het afhaken van deze partij.

AON is vervolgens door het SPAN te verstaan gegeven dat zij met een oplossing moesten komen (dit onderwerp speelde al sinds november 2011).

In oktober 2013 is besloten de SPAN DC regeling onder te brengen bij AON en de beleggingen te doen in BNP fondsen.

Deelnemers zijn zoveel mogelijk overgezet naar vergelijkbare fondsen en hebben in december per brief een "profiel peiler" ontvangen om hun risico profiel te bepalen.

Begin 2013 heeft het SPAN een overzicht opgesteld van de benodigde actuariale diensten. Aan de hand van deze lijst is een RFP gestuurd aan diverse partijen waaronder Confident, de toenmalige SPAN actuaaris. Uit de op de RFP ontvangen reacties is gekozen verder te gaan met Confident. Het nieuwe contract is veel voordeliger mede door het feit dat Confident nog maar 4 vergaderingen per jaar bijwoont. VO en DNR hebben steun gegeven aan de keuze voor Confident.

Tot ver in 2013 stonden de documenten van het bestuursbureau als verschillende kopieën in diverse omgevingen. Dit bracht risico's met zich mee op het gebied van beschikbaarheid en continuïteit. Al geruime tijd had het VO aangedrongen op het gebruik van een veilige IT omgeving met goede beschikbaarheid en bovendien onafhankelijk van AT&T infrastructuur.

In 2013 is een externe SharePoint omgeving ingericht met bijbehorende externe E-mail adressen.

Interne communicatie

De communicatie van het bestuur naar de deelnemers en de gepensioneerden is goed. De communicatie wordt gedaan door nieuwsbrieven en informatie op de SPAN website te plaatsen. Er heeft het afgelopen jaar geen presentatie aan de deelnemers plaats gevonden. Reden hiervan is het ontbreken van wijzigingen t.o.v. de presentaties van voorgaande jaren. Het wachten is op de door de regering aangekondigde nieuwe pensioen wetgeving. Het VO kan zich vinden in het besluit van het bestuur geen voorlichting presentaties te geven, daar het bestuur heeft aangegeven een aantal voorlichting sessies te geven zodra duidelijkheid bestaat over de nieuwe wetgeving.

Bezetting DNR en het VO

De Deelnemersraad (DNR) bestaat uit 4 leden, waarvan 3 benoemd zijn als afgevaardigden namens de werknemers en 1 namens de gepensioneerden.

Het Verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit 3 leden, waarvan 2 benoemd zijn als afgevaardigden namens de werkgever en 1 namens de gepensioneerden.

Tijdens 2013 zit dezelfde afgevaardigde namens de gepensioneerden in zowel de DNR als het VO, waardoor een zogenaamde dubbelfunctie is ontstaan.

Dit is na overleg met het bestuur door het VO geaccepteerd als een tijdelijke oplossing, met inachtneming van aangekondigde wetgeving waarin de DNR en het VO worden samengevoegd in een enkel nieuw orgaan. Dit orgaan zal in het eerste kwartaal van 2014 vorm krijgen en verder gaan onder de noemer Verantwoordings Orgaan.

Tot slot wil het VO het bestuur, de deelnemersraad en de beleggingscommissie bedanken voor de inzet in 2013 en AT&T als werkgever voor de flexibiliteit ten aanzien van de mensen die bij het SPAN betrokken zijn.

Den Haag, 8 mei 2014

Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan

Het bestuur wil het verantwoordingsorgaan (VO) danken voor haar verslag en de goede samenwerking die wij het afgelopen jaar hebben gehad, een jaar waarin er veel verandering is geweest in de gehele structuur van verantwoording voor pensioenfondsen.

In het overleg met het VO heeft het bestuur haar financiële beleid steeds toegelicht, met de onderbouwing van de keuzes die daarin gemaakt zijn. Het bestuur ondersteunt de conclusie van het VO dat het premie beleid een krachtig instrument is geweest in het afgelopen jaar. Het heeft uiteindelijk mede kunnen leiden tot een beslissing van het bestuur om ondanks een klein reservetekort toch tot indexatie over te gaan. Het bestuur is het VO erkentelijk dat zij haar beleid hierin heeft ondersteund.

In nauwe samenwerking met de beleggingscommissie geeft het bestuur invulling aan haar dynamische beleggingsbeleid. Door het regelmatige overleg probeert het bestuur 'feeling' met de markt te houden, waarbij het kosten aspect een belangrijk element is. Dit wordt beaamd door het VO.

Zoals gesteld door het VO heeft het bestuur een continue focus op haar externe partijen, waarbij op regelmatige basis een evaluatie plaatsvindt. Deze kan plaatsvinden door externe omstandigheden, zoals de overgang van de DC beleggingen van ASR naar BNP, of efficiëntie gedreven zijn.

Tijdens iedere bestuursvergadering staat communicatie op de agenda. Het bestuur heeft dan ook bewust gekozen om geen voorlichting te geven anders dan via nieuwsbrieven. Het bestuur wil het VO danken in haar ondersteuning van de gemaakte keuzes hierin.

Het bestuur kijkt uit naar een verdere samenwerking met het nieuwe VO. Het nieuwe VO heeft zich al bewezen in de meetings die wij samen mochten hebben.

Het bestuur wil in ieder geval de Deelnemersraad en het Verantwoordingsorgaan bedanken voor de coöperatieve samenwerking in het afgelopen jaar, waarbij door de complexiteit van pensioenregeling het niet evident is dat de wijzigingen in wet en regelgeving gevolgd kunnen worden. Zowel de Deelnemersraad als het Verantwoordingsorgaan hebben zich bewezen in hun kundigheid en professionaliteit, waarvoor veel dank.

Het Bestuur

Jaarrekening

Balans per 31 december 2013

Na bestemming van het saldo
van baten en lasten

		(alle bedragen x €1.000)	
Ref.		2013	2012
	€	€	€
Activa			
Beleggingen voor risico Pensioenfonds			
4.	Zakelijke waarden	50.237	45.998
	Vastrentende waarden	71.163	70.982
	Overige Beleggingen	6.846	517
		128.246	117.497
Beleggingen voor risico deelnemers			
5.	Beleggingen	2.754	2.403
		2.754	2.403
Vorderingen en overlopende activa			
6.	Vorderingen uit herverzekering	0	1
	Overige vorderingen	4	16
		4	17
Overige activa			
7.	Liquide middelen	772	408
		772	408
	Totaal activa	131.776	120.325

		2013		(alle bedragen x €1.000) 2012	
	Ref.	€	€	€	€
Passiva					
Stichtingskapitaal en reserves					
Algemene Reserve	8.	24.516		12.104	
			24.516		12.104
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	9.		103.954		105.541
Technische voorzieningen risico deelnemers					
	10.		2.754		2.403
Overige schulden en overlopende passiva					
Derivaten	11.		301		0
Overig			251		277
Totaal passiva			131.776		120.325

Staat van baten en lasten over 2013

		<i>(alle bedragen x €1.000)</i>			
	Ref.	2013		2012	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen	14.	8.984		8.293	
Premiebijdragen risico deelnemers	15.	72		63	
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	16.	4.782		13.883	
Beleggingsresultaten risico deelnemers	17.	280		263	
			14.118		22.502
Lasten					
Pensioenuitkeringen	18.	2.142		2.220	
Pensioenuitvoeringskosten	19.	476		443	
Mutatie technische voorziening voor risico van het pensioenfonds	20.	- 1.587		10.451	
Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers	21.	351		325	
Saldo overdracht van rechten	22.	0		16	
Overige lasten	23.	324		308	
			1.706		13.763
Saldo van baten en lasten			12.412		8.739
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			12.412		8.739
Totaal saldo van baten en lasten			12.412		8.739

Kasstroomoverzicht over 2013

(alle bedragen x €1.000)

	Ref.	2013		2012	
		€	€	€	€
Kasstroom uit pensioen activiteiten					
Ontvangen premies	14.	9.009		8.394	
Betaalde pensioenuitkeringen	18.	-2.138		-2.222	
Betaald in verband met overdracht van rechten	22.	0		-16	
Betaalde pensioen uitvoeringskosten	19.	-462		-442	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars		0		102	
Betaalde premies herverzekering	23.	-324		-308	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten			6.085		5.508
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten					
Verkopen en aflossingen van beleggingen		144.719		78.278	
Ontvangen directe beleggings opbrengsten		157		215	
Aankopen beleggingen		-147.782		-87.120	
Kosten vermogensbeheer / kick back vergoedingen		78		34	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten			-2.828		-8.593
Netto kasstroom			3.257		-3.085
Mutatie Liquide middelen			3.257		-3.085
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:					
Stand per 1 januari			925		4.010
Mutatie Liquide middelen			3.257		-3.085
Stand per 31 december			4.182		925

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden in verband met ouderdom en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de volgende aangesloten onderneming: AT&T Global Network Services Nederland B.V.

1.2. Toelichting op Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.3. Verbonden Partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2. Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.4. Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het

economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.5. Vreemde valuta

Functionele valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.6. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Vastgoedbeleggingen

Alle vastgoedbeleggingen zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum

Zakelijke waarden

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum

Commodities

Commodities zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde is de beursnotering per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Beleggingen worden gedaan in fondsen en niet (direct) in de premie bijdragende onderneming. Het kan zijn dat fondsen onderliggend in de premie bijdragende onderneming beleggen, maar dit zou dan een gevolg kunnen zijn van de beleggingstrategie van een individueel fondsmanager. Verder worden er geen beleggingen uitgeleend door het fonds.

2.7. Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

2.8. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De herverzekering betreft een herverzekeringscontract op risicobasis voor sterfte en premievrijstelling. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden als actief verantwoord op het moment dat de onderhavige verzekerde gebeurtenis zich voordoet. De waardering vindt plaats op basis van de contante waarde van de ingegane uitkeringen uit hoofde van het contract, volgens de grondslagen van het pensioenfonds.

Vanaf 1 augustus 1999 is het overlijdensrisico ondergebracht bij een herverzekeraar in de vorm van verzekering van eenjarige risicokapitalen. Voor iedere deelnemer wordt individueel een risicokapitaal vastgesteld dat gelijk is aan de benodigde voorziening voor de nabestaande na overlijden, verminderd met de al opgebouwde TV.

Het arbeidsongeschiktheidspensioen en de premievrijstellingsregeling zijn eveneens vanaf 1 augustus 1999 herverzekerd. Dit geschiedt in de vorm van jaarlijkse gelijkblijvende uitkeringen. Per 1 maart 2007 is het arbeidsongeschiktheidspensioen door de werkgever ondergebracht bij een verzekeraar en is de verzekering van dit pensioen bij het fonds beëindigd. De premievrijstellingsregeling is herverzekerd en vernieuwd per januari 2010 voor de komende 5 jaar tegen gunstigere voorwaarden: een lagere premie en hogere winstdeling.

Het herverzekeringscontract voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico is een contract met winstdeling. Het resultaat van de winstdeling wordt bepaald over de periode 2010 tot en met 2014. Het resultaat is gelijk aan de winstfactor maal de premie verminderd met de last van de schade. De tussenstand van de winstdeling ultimo 2013 bedraagt € 0. De winstfactor is vanaf 2010 0,63.

2.9. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt waar relevant getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggings-transacties.

2.10. Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.

2.11. Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het eigen vermogen van het fonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen die in de balans zijn opgenomen.

2.12. Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

De technische voorziening (TV) voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen op basis van de meest recente sterfteprognoses plus een correctie. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Het fonds maakt dus gebruik van alleen een nominale dekkinggraad.

Bij de berekening van de TV is uitgegaan van de pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van *ex ante*-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de op te bouwen rechten waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Voor mannen en vrouwen worden de sterftekansen ontleend aan de AG generatie tafels AG 2012-2062 (2012: AG 2012 - 2062). Voor mannen wordt uitgegaan van de mannentafel en voor vrouwen van de vrouwentafel.

Omdat deze tafels gebaseerd zijn op bevolkingssterfte, is daarbij nog een correctie gemaakt op basis van specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie om zo te komen tot voor het fonds prudente verzekeringstechnische grondslagen.

Deze correctie wordt gerealiseerd door de sterftekansen van mannen te vermenigvuldigen met een factor van 66,48% en voor vrouwen met een factor van 78,53% tot de leeftijd van 65 jaar. Na deze leeftijd nemen deze factoren lineair toe tot 100% bij leeftijd 100.

Bij de vaststelling van de VPV van ingegane wezenpensioenen worden geen rekening gehouden met

overlijdenskansen.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG generatie sterftetafels AG 2012-2062, met dezelfde sterftekanscorrectie als bij de voorziening, sekseneutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 80/20. Er zijn daarom geen aanvullende voorzieningen.

De technische voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorzieningen worden berekend op basis van de rentetermijnstructuur, zoals maandelijks wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- De overlijdenskansen zijn ontleend aan de prognosetafels AG 2012-2062 en een correctie op basis van de specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie van het fonds.
- Voor de (gewezen) deelnemers wordt uitgegaan van het zogenaamde 'onbepaalde partner systeem' met een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Voor alle gewezen deelnemers wordt na de feitelijke pensioenleeftijd uitgegaan van de echte burgerlijke status van de gepensioneerde.
- Kostenopslag ter grootte van 2% van de technische voorziening in verband toekomstige administratie- en excassokosten.
- Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw voortgezet gebaseerd op het fictieve salaris op de ingangsdatum van de WIA verminderd met de franchise. Het fictieve salaris is afgeleid van het salaris en eventuele indexaties. Verder geldt voor arbeidsongeschikten uit dienst dat de pensioengrondslag verhoogd wordt met het indexatiepercentage zoals dat geldt voor de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers en gepensioneerden.

2.13. Technische voorzieningen risico deelnemers

Dit betreft de voorziening uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen voor risico deelnemers.

2.14. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3 Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare-premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.4 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.5 Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

3.6 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.7 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.8 Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

3.9 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

3.10 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

3.11 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het actuariële resultaat van de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en de toevoeging dan wel onttrekking van de voorziening pensioenverplichtingen.

3.12 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Zakelijke waarden	Vast rentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2013	45.998	70.982	517	117.497
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2013	0	0	517	517
Stand per 1 januari 2013 (exclusief standen beleggingsrekening)	45.998	70.982	0	116.980
Aankopen	65.532	75.148	3.462	144.142
Verkopen	-66.927	-73.925	36	-140.816
Herwaardering- en verkoopresultaat	5.634	-1.042	-62	4.530
Stand per 31 december 2013 (exclusief standen beleggingsrekening)	50.237	71.163	3.436	124.836
Stand beleggingsrekening per 31 december 2013	0	0	3.410	3.410
Stand per 31 december 2013	50.237	71.163	6.846	128.246
Stand per 1 januari 2012	35.075	53.959	9.485	98.519
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2012	0	0	3.947	3.947
Stand per 1 januari 2012 (exclusief standen beleggingsrekening)	35.075	53.959	5.538	94.572
Aankopen	42.205	44.852	0	87.057
Verkopen	-36.487	-36.253	-5.538	-78.278
Herwaardering- en verkoopresultaat	5.205	8.424	0	13.629
Stand per 31 december 2012 (exclusief standen beleggingsrekening)	45.998	70.982	0	116.980
Stand beleggingsrekening per 31 december 2012	0	0	517	517
Stand per 31 december 2012	45.998	70.982	517	117.497

Overige beleggingen

	2013	2012
	€	€
Parvest World Commodities I Cap	3.436	0
Stand Beleggingsrekening	3.410	517
Stand per 31 december	6.846	517

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van zowel de zakelijke als de vastrentende beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van institutionele share class beleggingsfondsen.

Overige toelichtingen

Door het pensioenfonds wordt niet specifiek belegd in de premie bijdragende onderneming. Het zou mogelijk kunnen zijn dat als onderdeel van de gebruikte beleggingsfondsen onderliggend in de premie bijdragende onderneming belegd wordt als beleid van het specifieke beleggingsfonds.

5. Beleggingen voor risico deelnemers

	2013	2012
	€	€
Stand per 1 januari	2.403	2.082
Inleg en stortingen	170	606
Uitkeringen en onttrekkingen	-80	-533
Beleggingsresultaten risico deelnemers	261	248
Stand per 31 december	2.754	2.403

De beleggingen voor risico deelnemers betreffen beleggingen waarbij het beleggingsrisico niet bij het pensioenfonds ligt.

	Zakelijke waarden	Vast rentende waarden	Overig	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2012	211	41	1.830	2.082
Aankopen	18	6	582	606
Verkopen	0	0	-533	-533
Overige mutaties	0	0	0	0
Herwaardering- en verkoopresultaat	14	4	230	248
Stand per 31 december 2012	243	51	2.109	2.403
Aankopen	23	1	145	169
Verkopen	0	0	-80	-80
Overige mutaties	0	0	0	0
Herwaardering- en verkoopresultaat	31	0	231	262
Stand per 31 december 2013	297	52	2.405	2.754

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van de beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen.

6. Vorderingen en overlopende activa

	2013	2012
	€	€
Vorderingen uit herverzekering	0	1
Overige vorderingen	4	16
Stand per 31 december	4	17

Het herverzekeringscontract voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico is een contract met winstdeling. Het resultaat van de winstdeling wordt bepaald over de periode 2010 tot en met 2014. De tussenstand van de winstdeling ultimo 2013 is nihil.

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7. Overige activa

Het pensioenfonds heeft een ongebruikte kredietfaciliteit bij ABNAMRO voor een totaalbedrag van € 250.000.

	2013	2012
	€	€
Saldo Bank rekening	772	408
Stand per 31 december	772	408

De Liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

8. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene Reserve €
Stand per 1 januari 2012	3.365
Bestemming saldo van baten en lasten	8.739
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2012	12.104
Stand per 31 december 2012	12.104
Bestemming saldo van baten en lasten	12.412
Overige mutaties	0
Stand per 31 december 2013	24.516

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereist eigen vermogen wordt door het pensioenfonds berekend met behulp van de standaardmethode. Hierbij wordt voor de samenstelling van de beleggingen uitgegaan van de feitelijke assetmix.

Met een dekkingsgraad eind 2013 van 123,6% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 124,2%, bevindt het fonds zich in reservecort. Het fonds loopt hierin wel voor op het bij de DNB ingediende herstelplan, waarin werd uitgegaan van 116,2%. Pas als het fonds gedurende drie kwartaaleinden een dekkingsgraad heeft boven de vereiste dekkingsgraad is het herstelplan formeel beëindigd.

9. Technische voorzieningen

Technische Voorzieningen voor risico pensioenfonds

Het mutatieoverzicht van de technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds luidt als volgt:

	2013	2012
	€	€
Stand per 1 januari	105.541	95.090
Bij:		
– Toevoeging pensioenopbouw	4.948	4.602
– Indexering en overige toeslagen	0	0
– Rentetoevoeging	386	1.536
– Wijziging marktrente	-4.217	5.784
– Overige mutaties	-590	-198
– Mutatie overdracht van rechten	0	-15
– AG tafel Ultimo 2012	0	1.078
Af:		
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-2.170	-2.251
– Onttrekking voor pensioen uitvoeringskosten	-43	-45
– Overige mutaties	99	-40
Stand per 31 december	103.954	105.541

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten

Korte beschrijving van de aard van de pensioenregelingen

Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. De overeenkomst per die datum betreft een premie-overeenkomst en wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Dit houdt in dat de werknemers niet langer pensioen opbouwen bij het pensioenfonds.

De regeling zoals die nog in 2013 van toepassing was, kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2,25% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks beslist het bestuur de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. In overeenstemming met artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkerings- en premieovereenkomst.

Indexatieverlening

De indexatie van pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur. De ambitie bestaat om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De indexatie in een jaar is voorwaardelijk. De indexatie bedraagt maximaal de stijging van het prijsindex cijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex reeks CPI-alle huishoudens.

Indien er sprake is van een dekkingstekort zal er niet geïndexeerd worden. Wanneer het fonds geen dekkingstekort meer heeft maar wel een reservetekort, dan zal de indexatie afhangen van een bestuursbesluit. Hierbij zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van de verwachting in het herstelplan een rol spelen.

Het bestuur heeft in 2014 besloten om wel indexatie toe te kennen per 1 januari 2014, van 1,08%. Deze indexatie is niet meegenomen in de voorziening van ultimo 2013.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerend met 0,351% (2012: 1,544%), zijnde € 386.414 (2012: € 1.535.952). De rentetoevoeging is als volgt bepaald:

De oprentingspercentages zijn gebaseerd op de rente van het eerste jaar van de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS)

Voor 2013 is dit de RTS per 31 december 2012 en bedraagt 0,351%.

Voor 2012 is dit de RTS per 31 december 2011 en bedraagt 1,544%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (vooral excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de technische voorzieningen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente bij 9. Technische voorzieningen.

De technische voorziening is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2013		2012	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	42.532	244	40.854	245
Pensioengerechtigden	35.279	58	38.552	56
Slapers	25.897	209	25.902	201
Overige	246	1	233	1
Stand per 31 december	103.954	512	105.541	503

10. Technische voorzieningen risico deelnemers

	2013	2012
	€	€
Stand per 1 januari	2.403	2.082
Premiestortingen	170	606
Onttrekking	-80	-533
Waarde mutaties beleggingen voor risico deelnemers	261	248
Stand per 31 december	2.754	2.403

11. Overige schulden en overlopende passiva

	2013	2012
	€	€
Pensioenuitkeringen – belastingafdrachten	65	61
Nog te betalen kosten	186	170
Nog te verwerken FVP bijdragen	0	46
Negatieve waarde derivaten (future's)	301	0
Stand per 31 december	552	277

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

12. Risicobeheer en derivaten

Beleid en risicobeheer

Voor risicobeheer heeft het bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- Duration-matching
- Financieringsbeleid
- Premiebeleid
- Indexatiebeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Risicobeleid alternatieve beleggingen
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding.

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier zal hanteren wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten.

Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het bestuur jaarlijks beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings) risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt momenteel geen gebruikgemaakt van derivaten, behalve bij LDI.

1. *Prijrisico*

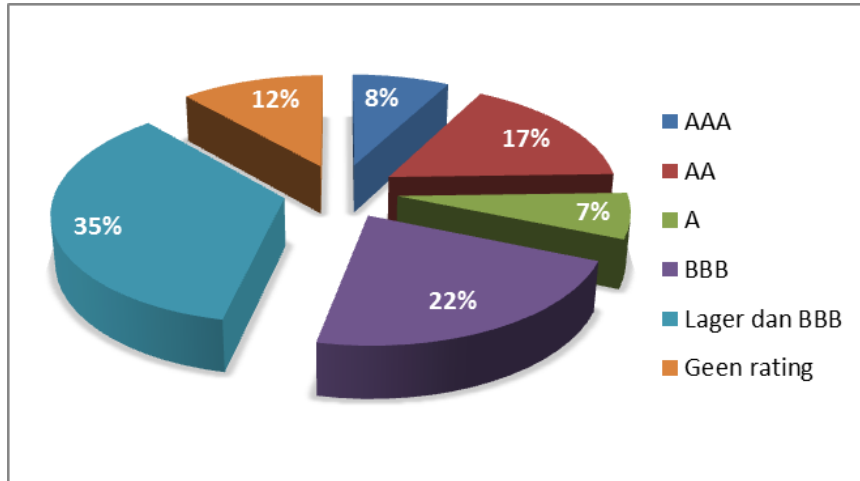
Prijrisico is uit te splitsen in marktrisico en valutarisico. Prijrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waarde wijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waarde wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Door spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) is het prijrisico gedempt. Het prijrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en future's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt momenteel geen gebruikgemaakt van optie's.

a. Marktrisico

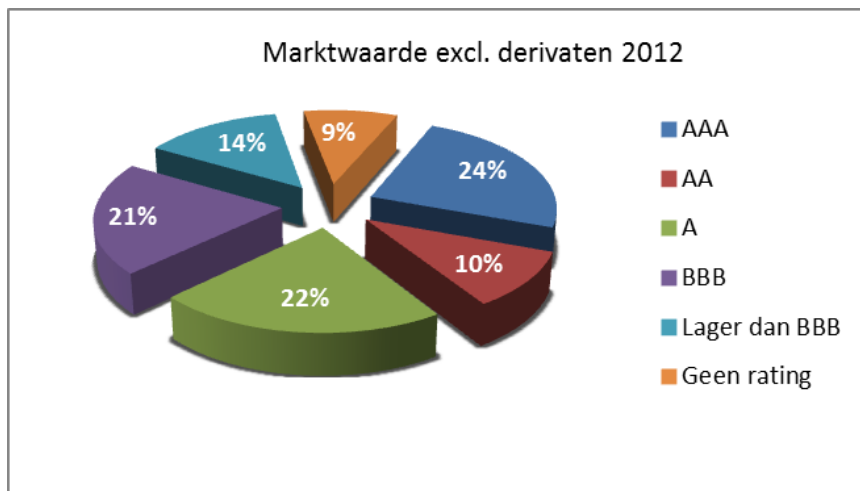
De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die de stichting volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet de beleggingscommissie toe op het marktrisico conform de binnen het pensioenfonds aanwezige beleidskaders en de beleggingsrichtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Door middel van diversificatie in fondsen met een regio- en valutaspreiding probeert het bestuur het risico te mitigeren.

Marktwaaarde excl. derivaten 2013

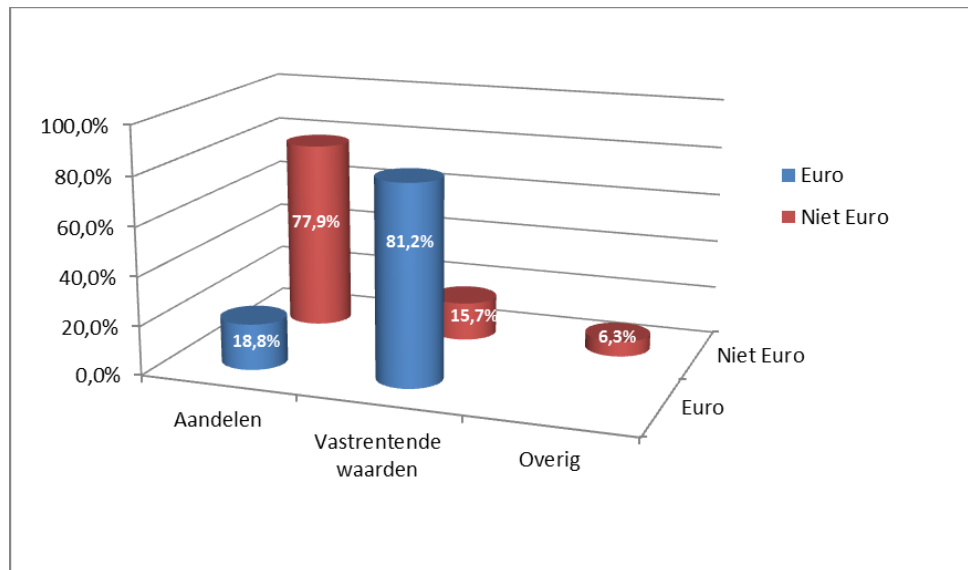
Marktwaaarde excl. derivaten 2012

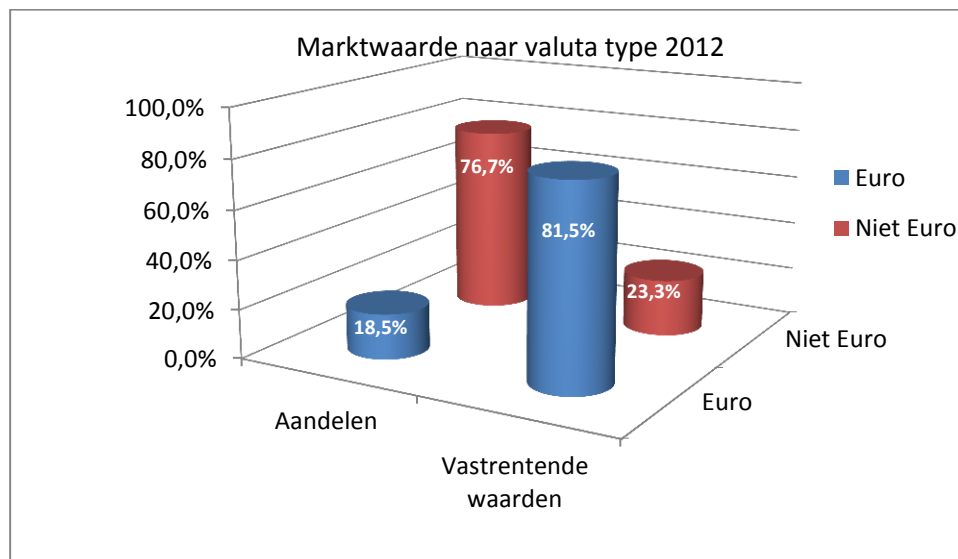
b. Valutarisico

Eind 2013 wordt voor circa 45,7% (2012: 37,8%) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone. Het strategische beleid van de stichting wordt gekenmerkt door geen valutaposities af te dekken. Het bestuur heeft besloten het valutarisico niet af te dekken, op basis van de gedachte dat op lange termijn de valutaschommelingen naar een natuurlijk evenwicht neigen.

Marktwaaarde naar valuta type 2013

Marktwaaarde naar valuta type 2012

2. Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het fonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico gevoerd.

3. Renterisico

Het renterisico is het risico dat het saldo van de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

Balanswaarde	31-dec-13	31-dec-12
Duration van de vastrentende waarden	9,1	10,3
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	19,8	20,3

Indien op balansdatum de duration van de beleggingen aanzienlijk korter is dan de duration van de verplichtingen is er sprake van een zogenaamde 'duration-mis match'. Bij een rentestijging zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de dekkingsgraad zal stijgen. Voor het fonds geldt dat bij een rentedaling de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Om het risico te beperken heeft het fonds door middel van een duration-matching portefeuille vanaf januari 2008 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

Het bestuur heeft bewust gekozen om het renterisico slechts gedeeltelijk af te dekken. Gezien de lage rente en de verwachting dat op langere termijn de beleggingen herstel zullen laten zien, is het geld aangewend voor het verkrijgen van rendement in plaats van het afdekken van risico. Het bestuur monitort en bespreekt het risico, en evt. acties, maandelijks op de bestuursvergadering.

4. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- Ultimo 2013 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.
- Er is een direct opvraagbare stand-by-faciliteit van € 250.000 overeengekomen met de ABNAMRO Bank.

5. Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het lang leven-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen). Als gevolg hiervan is dan de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van kansen ontleend aan de gewijzigde prognose tafels AG 2012-2062 is het langlevensrisico grotendeels verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Voor mannen en vrouwen worden de sterftetekansen ontleend aan de AG generatie sterftetafels AG 2012-2062. Voor mannen wordt uitgegaan van de mannen tafel en voor vrouwen van de vrouwentafel. Omdat deze tafels gebaseerd zijn op bevolkingssterfte, is daarbij nog een correctie gemaakt op basis van de specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie om zo te komen tot voor het fonds prudente verzekeringstechnische grondslagen.

Deze correctie wordt gerealiseerd door de sterftetekansen van mannen te vermenigvuldigen met een factor van 48% en voor vrouwen met een factor van 78,53% tot de leeftijd van 65 jaar. Na deze leeftijd nemen deze factoren lineair toe tot 100% bij leeftijd 100.

Bij de vaststelling van de VPV van ingegane wezenpensioenen worden geen rekening gehouden met overlijdenskansen.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG generatie sterftetafels AG 2012-2062, met dezelfde sterftekanscorrectie als bij de voorziening. Sekse neutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 80/20

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds een verhoogde voorzieningen moet worden getroffen. Dit risico kan

worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft het nabestaandenpensioen op risicobasis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij (Zwitserleven). De herverzekeringsovereenkomst is vernieuwd per januari 2010. Met de herverzekeraar is een winstdeling overeengekomen, welke 63% bedraagt.

6. *Indexatierisico*

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging (voor zover nog niet toegekend) voorwaardelijk is.

Met een dekkingsgraad eind 2013 van 123,6% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 124,2%, bevindt het fonds zich net in een reservetekort. Het fonds loopt wel voor op het bij de DNB ingediende herstelplan, waarin werd uitgegaan van 116,2%. Het bestuur heeft ondanks het kleine tekort in 2014 besloten om per 1 januari 2014 een indexatie van 1,08% toe te passen.

7. *Concentratierisico*

Grote posten kunnen leiden tot concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt, afgezien van staatsobligaties. Doordat er wordt belegd in fondsen is er geen sprake van een concentratie van een post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

8. *Operationeel risico*

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

ISAE 3402 rapport type II

AON Hewitt legt jaarlijks verantwoording af over de interne beheersing van de uitgevoerde activiteiten. Vanaf 2011 is dat een ISAE 3402 rapport type II.

Een ISAE 3402 onderzoek richt zich, net als zijn voorganger, op vooraf gedefinieerde interne beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen binnen een dienstverlenende organisatie (service organisatie). De reikwijdte van het door de onafhankelijke externe accountant uitgevoerde onderzoek is gericht op de relevante processen en de daarbij behorende beheersmaatregelen die van invloed zijn op de jaarrekening van de gebruikersorganisatie.

Bij het ISAE 3402 type II. rapport wordt naast de opzet en het bestaan een oordeel door de onafhankelijke externe accountant gegeven over de werking van de beheersmaatregelen gedurende een vooraf gedefinieerde periode van minimaal 6 maanden. Dit houdt in dat een onafhankelijke externe accountant de werking van de gedefinieerde beheersmaatregelen onderwerpt aan een gedetailleerd onderzoek over de gehele testperiode. Tevens wordt de mate waarin het management van de service organisatie betrokken is bij de goede uitvoering van de operationele processen zichtbaar in de management verklaring in ISAE 3402 type II. rapport.

Op basis van ISAE 3402 type II rapporten en de verklaringen van de onafhankelijke externe accountants heeft het bestuur meer inzicht in de beschreven processen en of er conform de beschreven processen gewerkt wordt.

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 type II rapport. Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van AON Hewitt te vragen ten aanzien van de pensioenuitvoering van het fonds.

Van de Kas Bank heeft het bestuur tevens een ISAE 3402 type II rapport ontvangen over de periode 1 januari tot en met 31 december 2013. Aan de hand van dit rapport kan het bestuur zich een oordeel vormen over de kwaliteit van de Kas Bank als bewaarnemers van de effecten van SPAN en krijgt het inzicht in de punten waarvan Kas Bank zelf van mening is dat deze verbeterd moeten worden. Ook blijkt uit deze rapportage welke punten goed worden uitgevoerd door Kas Bank.

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport. Het rapport heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van Kas Bank te vragen als bewaarnemers van de effecten van het fonds.

9. *Systeemrisico*

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

10. *Gevoeligheidsanalyse*

Het resultaat op interest heeft over het algemeen de grootste invloed op het jaarlijks resultaat. De jaarlijkse fluctuaties ontstaan voornamelijk door de indirecte beleggingsopbrengsten als gevolg van wijzigingen in de marktwaarde van de beleggingen (en vooral van de zakelijke waarden) en wijzigingen van de voorziening door wijzigingen van de rentestand.

Het beleggingsbeleid is er op gericht om een zo goed mogelijk rendement te realiseren, maar daarbij dienen de financiële risico's te worden beperkt. In verband met het streven naar een optimaal rendement heeft het bestuur een vermogensbeheerder aangetrokken.

Door het bestuur wordt het beleggingsbeleid vastgesteld, waarbij de uitkomsten van de continuïteitsanalyse gebruikt worden. Het bestuur maakt bij het vaststellen van het beleid gebruik van het uitgebrachte advies van de beleggingscommissie. Verder treedt het bestuur in overleg met de externe vermogensbeheerder. Het bestuur heeft beleggingsrichtlijnen opgesteld. Deze hebben als uitgangspunten de doelstellingen, de samenstelling van het deelnemersbestand, de economische situatie en de financiële positie van het pensioenfonds. In deze beleggingsrichtlijnen – de "*SPAN Beleggingsstrategie*" – wordt het beleggingsbeleid en de verdere uitwerking hiervan beschreven.

De huidige strategische mix is 50 % zakelijke waarden en 50 % vastrentende waarden. Voor de lange termijn wordt gestreefd naar een 60/40 verhouding, zodra de opgebouwde reserves dit toelaten. Er zijn twee beleggingsportefeuilles met ieder een eigen mandaat:

- Een rendementsportefeuille.
- Een duration-matching portefeuille hierin is vanaf januari 2008 25% van het renterisico afgedekt door middel van beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

11. *Specifieke financiële instrumenten (derivaten)*

Voor zover dat binnen de grenzen van het beleggingsbeleid van het fonds past maakt het fonds ook gebruik van financiële derivaten, voornamelijk bij het afdekken van het marktrisico. De economische effecten van de derivaten dienen meegenomen te worden in de berekening.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Dit risico kan beperkt worden door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen, en zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Het fonds maakt gebruik van futures. Dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid

Futures	31-dec-13	31-dec-12
Expiratiedatum	21-2-2014	0
Onderliggende contractomvang	600	0
Actuele waarde	301	0

13. Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in hoofdstuk 26. 25. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen; verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorting, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijk indexatie. In de verschuldigde premie zijn de kosten verbonden aan de uitvoering opgenomen. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving.

Voor de uitvoering van de administratie heeft de stichting een overeenkomst afgesloten met Quinkslag

Pensioendiensten. Op verzoek van en met goedkeuring van het bestuur van de stichting worden er administratieve werkzaamheden uitgevoerd tegen een geldelijke vergoeding tot maximaal het aantal uren dat is vastgesteld voor een vooraf vastgestelde contractperiode. Conform een vooraf opgestelde planning worden per kwartaal tijdslijsten bij het bestuur ingeleverd ter controle voor het geleverde administratieve werk. Declaraties die op maand basis worden ingediend mogen contractueel niet meer bedragen dan de overeengekomen planning.

14. Premiebijdragen

	2013	2012
	€	€
Premie bijdrage werkgever	8.938	8.290
Ontvangen FVP premie	46	3
Totaal	8.984	8.293

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt (cf. art. 130 PW) (het fonds maakt geen gebruik van gedempte premies):

	2013	2012
	€	€
Kostendekkende premie	6.875	6.377
Feitelijke premie DB	8.938	8.290
Feitelijke premie DC	72	63

De samenstelling van de kostendekkende en feitelijke premie zijn als volgt bepaald:

- De kostendekkende premie is bepaald op basis van de grondslagen van het fonds. Voor de rente is hierbij gebruik gemaakt van de rentecurve zoals aan het begin van het jaar voorgeschreven door de DNB.
- De feitelijke premie is gelijk aan de door het pensioenfonds ontvangen premie, en bevat ook de DC premie.

	2013	2012
	€	€
Actuarieel benodigd	5.267	4.917
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.138	1.060
Opslag voor uitvoeringskosten	470	400
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
Totaal	6.875	6.377

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premieopslagen.

15. Premiebijdragen risico deelnemers

	2013	2012
	€	€
Ontvangen premies DC regeling	72	63
Totaal	72	63

De ontvangen premies betreffen premies van zowel de werkgever als de werknemers.

16. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
2013				
Vastgoedbeleggingen	0	-160	0	-160
Zakelijke waarden	193	5.794	0	5.987
Vastrentende waarden	0	-1.042	0	-1.042
Kosten vermogensbeheer	0	0	-38	-38
Overig	-1	-62	98	35
Totaal	192	4.530	60	4.782
2012				
Vastgoedbeleggingen	0	0	0	0
Zakelijke waarden	207	5.205	0	5.412
Vastrentende waarden	0	8.424	0	8.424
Kosten vermogensbeheer	0	0	-16	-16
Overig	7	0	56	63
Totaal	214	13.629	40	13.883

17. Beleggingsresultaten risico deelnemers

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
2013				
Zakelijke waarden	4	31	0	35
Vastrentende waarden	0	0	0	0
Kosten vermogensbeheer	0	0	0	0
Overig	14	231	0	245
Totaal	18	262	0	280
2012				
Zakelijke waarden	3	14	0	17
Vastrentende waarden	0	4	0	4
Kosten vermogensbeheer	0	0	0	0
Overig	13	230	-1	242
Totaal	16	248	-1	263

18. Pensioenuitkeringen

	2013	2012
	€	€
Ouderdomspensioen	1.964	2.109
Partnerpensioen	172	105
Overige uitkeringen	6	6
Totaal	2.142	2.220

19. Pensioenuitvoeringskosten

	2013	2012
	€	€
Bestuurskosten	13	15
Bestuursbureau	117	96
Administratiekostenvergoeding	176	168
Actuaris- en advieskosten	136	125
Contributies en toezicht	11	22
Accountantskosten	21	13
Overige	2	4
Totaal	476	443

De accountantskosten betreffen uitsluitend kosten voor controle van de jaarrekening.

20. Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

	2013	2012
	€	€
Mutatie TV DB Pensioenreglement (oud)	-3.365	2.275
Mutatie TV DB AT&T Pensioenreglement	1.778	8.176
Totaal	-1.587	10.451

21. Mutatie technische voorzieningen voor risico deelnemers

	2013	2012
	€	€
Mutatie TV DC deel	328	303
Mutatie TV Flex Extra Vrijwillig	23	22
Totaal	351	325

22. Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het actuariële resultaat van de inkomende & uitgaande waardeoverdrachten en de toevoeging & onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen.

	2013	2012
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	0	0
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	0	0
Actuariel resultaat inkomende waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	0	-16
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	0	15
Actuariel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	0	1
Totaal	0	1

23. Overige lasten

	2013	2012
	€	€
Premie herverzekering risico kapitaal	324	308
Totaal	324	308

24. Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst (2012:0). De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever aangevuld met een gepensioneerde. Personeelskosten werknemers worden niet doorbelast naar pensioenfonds.

25. Vestigingsplaats

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag (gewijzigd van Amsterdam naar Den Haag) is opgericht op 28-06-1999. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

26. Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het fonds zijn onbezoldigd (2012: € 0).

27. Werking bestuur

Het bestuur houdt wekelijkse meetings naast maandelijks bestuursvergaderingen.

Den Haag, 2 juni 2014

V.H. den Hertog, Voorzitter
W. Loots, secretaris
J. van der Minnen, vice voorzitter
J. Dorrepaal, vice secretaris

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Overige gegevens

Statutaire regeling over de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten van het pensioenfonds is de volgende bepaling opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten:

- Voor zover de middelen van het fonds niet worden gebruikt ter voldoening van premies of koopsommen voor overeenkomsten van verzekeringen die het fonds ter dekking van de pensioenaanspraken gesloten heeft, zal het bestuur deze middelen beleggen. De belegging moet op solide wijze geschieden.
- Batig saldo wordt toegevoegd aan eigen vermogen.

Gebeurtenissen na balansdatum.

Het bestuur heeft in 2014 besloten om een indexatie van 1,08% toe te kennen per 1 januari 2014, conform de ambitie van het fonds. Deze indexatie is niet meegenomen in de voorziening van ultimo 2013.

Per 1 januari 2014 is de regeling gesloten. Alle actieven zijn overgegaan naar een nieuwe premieregeling, die buiten het SPAN belegd is. Hiermee zijn de deelnemers in de regeling tot einde 2013 per 2014 slapers geworden.

Actuariële verklaring

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Opdracht

Door stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te Den Haag is aan Actuarieel Adviesbureau Confident B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is naar mijn mening niet voldoende, vanwege een beperkt reservetekort.

Amersfoort, ...-2014

Drs. W. de Boer AAG
verbonden aan Actuarieel Adviesbureau Confident B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het stichtingskapitaal en reserves getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het stichtingskapitaal en reserves van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 13 juni 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. M Ferwerda RA